

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen vammaisten ja ikäihmisten perhehoidon toimintaohje 1.1.2023 alkaen

Tulevaisuuslautakunta 21.12.2022 § 133

Sisällys

1. Perhehoito	4
1.1 Perhehoidon sääöstäustaa	4
1.2 Perhehoidon asiakas	5
1.3 Pitkäaikaisen perhehoidon asiakas	6
1.4 Omaishoidon ja perhehoidon ero	6
1.5 Perhehoitajan ja perhekodin hyväksymisen edellytykset	6
1.5.1 Perhehoitajaksi hakeutuminen	6
1.5.2 Ennakovalmennus	7
1.5.3 Perhekodin olosuhteet	7
1.6 Hoidettavien määrä	8
2 Perhehoidon muodot	8
2.1 Asiakkaan kotona toteutettava perhehoito	8
2.2 Osavuorokautinen perhehoito	8
2.3 Lyhytaikainen perhehoito	8
2.4 Pitkäaikainen perhehoito	8
3. Toimeksiantosopimus	8
3.1 Toimeksiantosopimuksen sisältö	9
3.2. Toimeksiantosopimukseen liittyvät erimielisyydet	9
3.3. Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen	10
4. Perhehoidon palkkiot ja korvaukset	10
4.1 Hoitopalkkio ja kulukorvaus	10
4.2 Kulukorvaus ja erityislisät	11
4.3 Käynnistämiskorvaus	12
4.4. Perhehoitajan verotus	12
4.5 Maksut perhehoidon keskeytyksen ajalta	12
5. Perhehoidossa olevaa asiakasta koskevaa asiat	13
5.1 Asiakassuunnitelma	13
5.2 Edunvalvonta	14
5.3 Yksityis- ja käyttövarat	14
5.4 Etuudet	14
5.5 Muut palvelut	15
5.6 Lääkehoito	16
6. Henkilön valitus- ja vaikutusmahdollisuudet	16
7. Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet	17
7.1 Perhehoitajan tapaturmavakuutus	17
7.2 Perhehoitajan eläketurva	17

7.3 Perhehoitajan ilmoitusvelvollisuus	17
7.4 Perhehoitajan sairastuminen.....	18
7.5 Perhehoitajan työttömyysturva.....	18
7.6 Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus	18
8. Perhehoidon tuki.....	19
8.1 Oikeus vapaaseen	19
8.2 Työnohjaus ja koulutus	20
8.3 Perhehoitajan vastuuyöntekijä	21
8.4 Mentorointi	21
8.5 Hyvinvointi- ja terveystarkastukset.....	21
8.6 Tuetut lomat	21
8.7 Vertaistuki	22
8.8 Perhehoitajan vakuutus	22
9. Perhehoidon asiakasmaksut	22
10 Poikkeustilanteet perhehoidossa	24
11 Perhehoidon valvonta	24
Liite 1 Hoitopalkkiot, kulukorvaukset ja käynnistämiskorvaus	26
Liite 2 Pitkäaikaisen ja lyhytaikaisen perhehoidon matkakorvaukset	29
Liite 3 Perhehoidon määritelmät	29

1 Perhehoito

Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Perhehoitoa voidaan järjestää kahdella tavalla: toimeksiantosopimussuhteisesti ennakkovalmennuksen käyneen perhehoitajan kanssa tai sopimussuhteisesti yksityisen perhehoidon tuottajan kanssa.

Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan. Perhehoidossa olevalla henkilöllä on muihin perhekodin jäseniin nähden tasavertainen asema. Perhehoito mahdollistaa turvallisen ja tavallisen perhe-elämän ja kiintymykseen ja pysyvyyteen perustuvat ihmissuhteet. Perhehoidon keskeisiä arvoja ovat yksilöllisyys, yhteisöllisyys ja perhe kasvu- ja elinympäristönä.

1.1 Perhehoidon säädöstaustaa

- Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain perusteella kehitysvammaisten ja vammaisten henkilöiden lyhytaikainen ja pitkäaikainen hoito ja asuminen voidaan järjestää perhehoitona.
- Ikäihmiselle hoito voidaan järjestää perhehoitona, kun he tarvitsevat pääsääntöisesti paljon tukea, apua ja/tai hoitoa, eivätkä tule toimeen omassa kodissaan toimintakyvyn alentumisen takia. Ikäihmisen pitkäaikainen perhehoito voidaan järjestää, kun ympärivuorokautisen asumisen määräytymisperusteet täyttyvät ja perhehoito on riittävä palvelu ikäihmisen ympärivuorokautisen asumisen järjestämiseen.
- Perhehoitoa voidaan järjestää omaishoidon ja perhehoitajien vapaiden pitämiseksi.

Perhehoitoa säätelevät muun muassa:

- Perhehoitolaki (263/2015)
- Lastensuojelulaki (417/2007)
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012)
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977) ja asetus kehitysvammaisten erityishuollosta (988/1977)
- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987)
- Vammaispalveluasetus (Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 759/1987)
- Hallintolaki (434/2003)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992) ja asetus (912/1992) ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta 1201/2020
- Laki vammaisuuksista (570/2007)
- Laki omaishoidon tuesta (937/2005)
- Kotikuntalaki (201/1994)
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
- Laki holhoustoimesta (442/1999)
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)
- Laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011)
- Hallintolaki (434/2003)
- Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019)
- Tietosuojalaki (1050/2018)
- EU:n yleinen tietosuojasetus (EU) 2016/679

- Julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- Työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015)
- Sairausvakuutuslaki (1224/2004)

Toimeksiantosuhteinen perhehoito on sosiaalipalvelua, jonka järjestämisestä vastaa hyvinvointialue. Toimeksiantosuhteiseen perhehoitoon ei sovelleta lakia yksityisistä sosiaalipalveluista. Ammatillinen perhehoito on perhehoitoa, jota annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 7 §:ssä tarkoitetun luvan perusteella ammatillisessa perhekodissa.

Tässä toimintaohjeessa kuvataan toimeksiantosopimussuhteista perhehoitoa.

1.2 Perhehoidon asiakas

Perhehoito on sosiaalihuoltolain mukaista palvelua ja sen myöntäminen perustuu palvelutarpeen arviointiin. Palveluohjauksessa huomioidaan asiakkaan osallisuus ja valinnanvapaus sekä tuetaan hänen mahdollisuuttaan tehdä tietoon ja kokemukseen perustuva valinta. Perhehoidon järjestämisessä on tärkeää turvata hoidettavan ja hänen läheistensä osallisuus perhehoitoa suunniteltaessa ja perhehoidon aikana. Tämä tarkoittaa, että henkilö saa ikänsä, kehitystasonsa ja toimintakykynsä mukaisesti ja tarvittavin tukitoimin olla mukana tekemässä elämäänsä liittyviä suunnitelmia ja päätöksiä niin, että hänen tahtonsa ja etunsa otetaan huomioon. (STM 2017 Perhehoitolain toimeenpanon tuki.)

Perhehoitoon sijoittamisen lähtökohtana ovat perhehoitoon sijoitettavan elämäntilanne, aikaisemmat elämäkokemukset sekä tuen, ohjauksen, hoivan ja huolenpidon tarve. Ennen lopullista päätöstä asiakkaan perhehoitoon sijoittamisesta arvioidaan perhehoitajan valmiuksia hoivata ja tukea perhehoidossa olevaa henkilöä. Lisäksi tulee huomioida, että kaikki perhekodit ovat yksityiskoteja, joten ne ovat tiloiltaan ja varustelultaan erilaisia ja soveltuvat tämän vuoksi hyvin joillekin asukkaille, mutta eivät välttämättä kaikille.

Asiakkaan on mahdollista saada perhehoitoa, kun

- hän tarvitsee jatkuvaa apua, valvontaa ja ohjausta useamman kerran päivässä päivittäisissä toiminnoissa ja/tai henkilökohtaiseen hoitoon liittyvissä asioissa jonkin toimintakyvyn osa-alueen alentumisen vuoksi tai
- hänen toimintakykynsä on todettu alentuneeksi tai
- hänellä on jokin muu selkeä todennettavissa oleva hoidon tarve (esim. muistisairaus tai mielenterveysongelmat) tai
- hän saa kotihoidon palveluja, mutta ne eivät riitä hänen arkensa sujumuuden turvaamiseksi tai
- hän tarvitsee turvattomuuden tms. syyn vuoksi toisen henkilön läsnäoloa yöaikaan, muttei varsinaisesti apua tai
- perhehoito on muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa riittävää asiakkaan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta tai
- häntä hoitava omainen on vapaalla omaishoitajuudesta tai estynyt hoitamasta asiakasta

Perhehoitoon ei sovellu henkilö, joka

- tarvitsee jatkuvaa sairaalatasoista hoitoa tai
- valvoo öisin ja häiritsee muita tai
- tarvitsee säännöllisesti apua öiseen aikaan tai
- on aggressiivinen, eikä käyttäytymistä saada hallintaan niin, että perhehoitajan tai muiden perhekodissa asuvien henkilöiden turvallisuus voitaisiin turvata tai
- pyrkii pois perhekodista niin paljon, että valvonta on mahdotonta tai
- tarvitsee siirtymiseen tai liikkumiseen sellaisia apuvälineitä, joiden käyttäminen ei ole mahdollista perhekodissa tai
- tarvitsee jatkuvasti päivittäisissä toiminnoissa kahden henkilön apua tai
- on oikeustoimikelpoinen ja ymmärtää hoidontarpeensa, muttei itse halua vastaanottaa perhehoitoa tai
- ei kykene sitoutumaan yhteistyöhön ja sovittuihin toimintatapoihin tai jonka omaiset eivät kykene sitoutumaan yhteistyöhön

1.3 Pitkäaikaisen perhehoidon asiakas

Pitkäaikainen perhehoito on yksilöllinen tapa järjestää asiakkaan asuminen, kun kotona asuminen ei ole mahdollista tai hänen kannaltaan tarkoituksenmukaista. Asiakkaan on mahdollista saada perhehoitoa, kun hänellä ei ole sairaalahoidon, muun vaativan ammatillisen hoidon esim. käytöshäiriöt, kahden henkilön avustamisen tai säännöllisen yöaikaisen avustamisen tarvetta, mutta hänellä on:

Lisääntynyt asumisen tai tuen tarve asuinympäristön, hyvinvoinnin tai toimintakyvyn arvion perusteella. Palvelutarpeet selvitetään laaja-alaisesti ja ikäihmisen kohdalla vanhuspalvelulain 15§ mukaisesti RAI mittaristoja hyväksikäyttäen.

Tukea ei voida riittävällä tavalla järjestää kotiin annettavien palvelujen keinoin:

- asiakkaalla jatkuvaa yksinäisyyttä ja turvattomuutta, joka vaarantaa kotona asumista tai
- asiakkaalla on jatkuva päivittäinen avun tarve, hän tarvitsee valvontaa ja ohjausta päivittäisissä toiminnoissa eikä maksimaaliset kotiin annettavat palvelut ole riittäviä turvaamaan asiakkaan kotona asumista

1.4 Omaishoidon ja perhehoidon ero

Omaishoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä hoidettavan kotona omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla.

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hoidettavan kodin ulkopuolella toisessa yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Mikäli henkilön hoitajana hoidettavan kotona toimii lapsi, vanhempi, avo- tai aviopuoliso, hoito on lähtökohtaisesti omaishoitoa. Hoidettavan kotona tapahtuva perhehoito on yleensä lyhytaikaista tai osavuorokautista hoitoa.

1.5 Perhehoitajan ja perhekodin hyväksymisen edellytykset

1.5.1 Perhehoitajaksi hakeutuminen

Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa yksityiskodissa perhehoitolain mukaista perhehoitoa. Perhehoitajaksi voidaan hyväksyä henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa. Ennen Perhehoitolain 10 §:ssä tarkoitetun toimeksiantosopimuksen tekemistä perhehoitajaksi aikovan henkilön on suoritettava tehtävän edellyttämä ennakkovalmennus. Erityisistä syistä ennakkovalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen Perhehoidon keskus vastaa ennakkovalmennuksen järjestämisestä.

Perhehoitajan kotikunnan sosiaalityöstä vastaavan viranomaisen lausunnon lisäksi perhehoitajaksi ja vapaan mahdollistajaksi hakeutuva toimittaa lääkärinlausunnon terveydellisistä seikoista (T-todistus). Perhehoitajalla ei voi olla sellaisia pitkäaikaisia sairauksia, jotka vaikeuttavat hoitotyötä. Jos perhe on jo toiminut sijaisperheenä, tukiperheenä tai tukihenkilönä, yhteistyötahoilta pyydetään lausunto. Lisäksi alle 18-vuotiaiden henkilöiden perhehoitajana toimivalta vaaditaan nähtäväksi rikosrekisteriote ennen toimeksiantosopimuksen tekemistä ”Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi”, jonka perhehoitaja hankkii Oikeusrekisterikeskukselta.

Perhehoitajana voi toimia:

- Henkilö/henkilöt, jotka ovat valmennettuja tehtävään
- Pariskunta tai yksinelävä
- Perheen asuinympäristön tulee olla asiakasystävällinen
- Perheen kodin tulee olla riittävän tilava; asiakkaalle tulee osoittaa oma huone/tila.
- Perhekodissa tehtävässä perhehoidossa perheen kaikki jäsenet hyväksyvät perhehoidon ja perhehoidossa olevalla henkilöllä on perheessä tasavertainen asema muiden perheenjäsenten kanssa
- Perhehoitaja on yhteistyökykyinen
- Perheen elämäntilanne ja parisuhde on vakaa

Ehdottomat esteet ryhtyä perhehoitajaksi:

- Perheessä on taloudellisia vaikeuksia
- Asuinolosuhteiden haasteet
- Perheessä on päihde- tai mielenterveysongelma
- Vakava sairaus perheessä, jonka ennustetaan aiheuttavan toimintakyvyn laskua
- Kriisi omassa elämäntilanteessa
- Perheen elämään ja arkeen erittäin voimakkaasti vaikuttava elämäkatsomus
- Perhekotia perustavan perhehoitajan puoliso tai joku muu perheenjäsen vastustaa ennakkovalmennukseen tuloa tai sijoitusta
- Perheessä käytetään fyysisiä rajoitusmenetelmiä, jotka eivät ole asiakkaan edun mukaisia
- Perheessä on käynnissä aktiivinen lastensuojeluasiakkuus biologisten lasten kanssa tai akuutti huoltajuuskiista
- Lapsen kohdistuvat tai muut vakavat rikokset
- Ennakkovalmennuksessa ei ole todettu riittäviä valmiuksia perhehoitajan tehtävään

1.5.2 Ennakkovalmennus ja perhehoitajaksi hyväksyminen

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue järjestää lakisääteisen ennakkovalmennuksen perhehoitajiksi aikoville. Perhehoitajaksi ryhtyvällä on oikeus ja velvollisuus vastaanottaa valmennus tehtävään, jotta perheellä olisi riittävästi tietoa toiminnasta. Asiakkaalla on oikeus päästä hyväksytyyn ja valmennettuun perheeseen.

Perhehoitaja hyväksytään hyvinvointialueen perhehoitajaksi hyväksytyen ennakkovalmennuksen jälkeen, kun perhehoitajan valmiudet ovat arvioitu ja todettu riittäviksi toimiakseen perhehoitajana.

Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhesuhteiden muutoksista vastuutyöntekijälle. Perhehoitajan uusi puoliso tavataan ja hänelle annetaan perustiedot perhehoitajan tehtävää varten ja hän toimittaa selvitykset terveydentilasta, kotikuntalausannon ja rikosrekisteritiedot. Perhehoitajan uusi puoliso osallistuu perhehoitajalle järjestettävään ennakkovalmennukseen. Valmennukseen voi osallistua, kun perhesuhteen muutoksen voidaan katsoa oleva pysyväisluonteinen.

Toisen toimijan valmentamien perhehoitajien hyväksymisestä ja perhetilanteen selvityksistä vastaa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen Perhehoidon keskus. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle perhehoitajiksi hakeutuvilta perhehoitajilta edellytetään toisen toimijan lupaa hakeutua alueelle perhehoitoperheeksi. Tämän lisäksi pyydetään perheen kotikunnan sosiaalitoimen lausunto ja rikosrekisteriote alle 18-vuotiaiden perhehoitajilta.

1.5.3 Perhekodin olosuhteet

Perhekoti on perhehoitajan yksityiskoti, jossa perhehoitoa annetaan. Perhehoitajan koti hyväksytään ennakkovalmennuksen jälkeen perhekodiksi, kun kodin soveltuvuus perhehoidon toteuttamiseen on arvioitu. Perhekodin tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan soveltuva. Perhekodissa tulee huomioida esteettömyys ja turvallisuus. Perhehoidossa olevalla henkilöllä on oltava mahdollisuus yksityisyyteen ja ensisijaisesti oma huone. Pitkäaikaisessa perhehoidossa hoidettavalla on oikeus kalustaa ja sisustaa oma huoneensa.

Rakennuksen omistajan on huolehdittava tilojen turvallisuudesta omavalvonnan periaattein. Perhehoidon paloturvallisuus perustuu riskien tunnistamiseen ja arviointiin sekä ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin, tarvittaessa yhteistyössä palo- ja pelastusviranomaisten kanssa. Alueelliset pelastuslaitokset ovat laatineet ohjeita kodin turvallisuuteen liittyvistä asioista.

Soveltuvuutta harkittaessa huomioidaan myös perhekodin ihmissuhteet sekä perhehoitajan mahdollisuudet ottaa huomioon ja vastata perhehoitoon sijoitettavan tarpeista hänen etunsa mukaisesti. Perhekodin jäsenten tulee hyväksyä perhehoitoon sijoitettava ja perhekotiin sijoitettavan tulee saada tasavertainen asema perheessä.

1.6 Hoidettavien määrä

Toimeksiantosopimusperusteisessa perhehoidossa voidaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää (4) henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina. Perhehoidossa saadaan kuitenkin hoitaa samanaikaisesti enintään kuutta (6) henkilöä, jos perhehoidossa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on perhehoitolain 6 §:n 1 momentissa ja toisella 3 momentissa säädetty kelpoisuus. Hoidettavien määrästä voidaan poiketa, mikäli kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille. Sijoittajan tulee huolehtia, ettei laissa määriteltyjä samanaikaisesti hoidossa olevien enimmäismääriä ylitetä.

2 Perhehoidon muodot

2.1 Asiakkaan kotiin annettava perhehoito

Perhehoitoa voidaan toteuttaa asiakkaan kotona. Asiakkaan kotiin annettavan perhehoidon tavoitteena on esimerkiksi tukea omaishoitajien jaksamista ja asiakkaan pärjäämistä omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. Kotona toteutettava perhehoito on aina lyhytaikaista tai osavuorokautista perhehoitoa. Perhehoitaja hoitaa vain sitä henkilöä, jolle perhehoito on myönnetty.

2.2 Osavuorokautinen perhehoito

Osavuorokautinen perhehoito voi kestää päiväaikaan enintään 10 tuntia/vrk tai yöaikaan enintään 12 tuntia.

Osavuorokautisella perhehoidolla voi esimerkiksi tukea omaishoitajan jaksamista.

2.3 Lyhytaikainen perhehoito

Perhehoito on lyhytaikaista, kun toimeksiantosopimus on kestänyt alle 3 kk tai hoitovuorokausia on enintään 14 vrk kuukaudessa.

Lyhytaikaisen perhehoidon avulla voidaan tarjota turvallista ja toiminnallista arkea henkilöille, jotka hyötyvät perhehoitajan jatkuvasta läsnäolosta ja kodista toimintaympäristönä.

Lyhytaikaisen perhehoidon tavoitteena on tukea asiakkaan kotona asumista. Tällä toiminnalla vähennetään muun lyhytaikaisen hoivan tarvetta sekä tuetaan omaishoitajan jaksamista.

Lyhytaikainen perhehoito voi olla ennakkoon suunniteltua tai äkilliseen tarpeeseen perustuvaa.

2.4 Pitkäaikainen perhehoito

Perhehoito on pitkäaikaista, kun toimeksiantosopimuksen arvioidaan kestävän tai on tosiasiallisesti kestänyt vähintään 3 kk ja hoitovuorokausia on yli 14 vrk kuukaudessa.

Pitkäaikainen perhehoito on yksilöllinen tapa järjestää asiakkaan asuminen, kun kotona asuminen ei ole mahdollista tai asiakkaan kannaltaan tarkoituksenmukaista. Se tarjoaa hoivan, huolenpidon ja asumisen heille, jotka eivät enää tukitoimien avulla selviydy omassa kodissaan tai ovat siellä turvattomia.

Pitkäaikaiseen perhehoitoon ohjaututaan pitkäaikaiseen asumiseen hakeutumisen arvion kautta. Perhehoito sijoittuu hoitomuotona kotihoidon ja ympärivuorokautisen palveluasumisen välimaastoon tarjoten turvallisen hoidon ja hoivan perhehoitajan kodissa.

3 Toimeksiantosopimus

Toimeksiantosopimuksessa perhehoitaja ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue sopivat hoitosuhteeseen liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoitoon sijoitetun osalta erikseen ja tehdään aina ennen perhehoitosijoituksen alkamista. Toimeksiantosopimukseen nimetään perhehoitajalle jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä.

Toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain 1 luvun 1§:ssä tarkoitettussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueeseen. Perhehoitaja ei ole oikeutettu lomarahaan, koska kyseessä ei ole työsuhde vaan toimeksiantosuhte. Toimeksiantosopimus laaditaan yhteisesti ja sen allekirjoittavat perhehoitaja ja hyvinvointialueen vastuullinen viranhaltija. Toimeksiantosopimukseen kirjataan voimassa olevan päätöksen mukainen hoitopalkkion määrä ja aika, minkä päätös on voimassa. Toimeksiantosopimus tarkistetaan aina tilanteen muuttuessa. Perhehoitajan tulee olla yhteydessä asiakkaan palvelutarpeen muuttuessa vastuutyöntekijään, jotta toimeksiantosopimus päivitetään vastaamaan palvelutarvetta. Palkkio maksetaan perhehoitajalle. Sopimuksen allekirjoittavat molemmat perhehoitajat, kun on tarkoitus, että he molemmat vastaavat perhehoitoon sijoitettavista. Tapaturmavakuutukset ovat siten voimassa molempien osalta, ja molemmilla on juridisesti samat oikeudet ja velvollisuudet osallistua perhehoidossa olevan asiakkaan hoitoon.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen on järjestettävä toimeksiantosopimuksessa sovittavalla tavalla päätoimisille perhehoitajille hyvinvointi- ja terveystarkastuksia vähintään joka toinen vuosi ja muille toimeksiantosuhteisille perhehoitajille tarvittaessa. Lisäksi on tarvittaessa järjestettävä perhehoitajalle hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja. Lisätietoa hyvinvointi- ja terveystarkastuksista saa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen perhehoidon keskukselta.

3.1 Toimeksiantosopimuksen sisältö

- Sopijaosapuolet
- Sijoituksesta vastaava työntekijä
- Palkkion saaja/saajat
- Perhehoitajalle maksettavan palkkion määrä ja suorittaminen
- Perhehoidosta aiheutuvien kustannusten korvaaminen
- Hoidon käynnistymisestä aiheutuvien kustannusten korvaaminen
- Perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaaminen
- Perhehoidon arvioitu kesto
- Perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta vapaan ajalta
- Tiedot perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työhohjauksesta ja koulutuksesta, hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä sekä näiden toteuttamisesta
- Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen
- Muut perhehoitajan ja perhehoitoa koskevat seikat
- Perhehoitajan velvoitteet
- Voimaantulo
- Yhteistyö Pohjois-Pohjanmaan Perhehoidon keskuksen ja perhehoitajan kesken
- Allekirjoitukset
- Liitteet

3.2. Toimeksiantosopimukseen liittyvät erimielisyydet

Toimeksiantosopimukseen liittyvissä kysymyksissä ja epäselvyyksissä perhehoitaja on ensisijaisesti yhteydessä Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen perhehoidon vastuutyöntekijään. Asioista pyritään aina ensisijaisesti sopimaan osapuolten kesken. Viime kädessä toimeksiantosopimusta koskevan riidan voi saattaa hakemuksella Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden ratkaistavaksi hallintolainkäyttölain 69 §:n mukaisena hallintoriita-asiana. Hakemuskirjelmässä on mainittava toimenpide, jota vaaditaan, sekä vaatimuksen perusteet.

Perhehoitaja voi tehdä asiakkaan puolesta muistutuksen, jos asia koskee asiakkuuteen liittyviä asioita, kuten asiakkaan palveluita. Perhehoitaja itse ei ole perhehoitajan tehtävässään sosiaalihuollon

asiakassuhteessa kuntaan vaan sopimuksen osapuoli. Jos asia koskee toimeksiantosopimukseen / perhehoitajana toimimiseen liittyviä asioita, ei kyseessä ole Sosiaalihuollon asiakaslain 23 § 1 momentin mukainen muistutus.

3.3 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Toimeksiantosopimuksen irtisanominen tehdään kaikkien osapuolten toimesta kirjallisesti. Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua (Perhehoitolaki 12§). Lyhytaikaisessa perhehoidossa sopimukset ovat määräaikaisia. Jos määräaikainen toimeksiantosopimus täytyy irtisanoa ennen sopimuksen päättymistä, noudatetaan kahden kuukauden irtisanomisaikaa. Irtisanomisaika ja muut muodollisuudet koskevat toimeksiantosopimuksen molempia osapuolia. Toimeksiantosopimuksen irtisanominen voi johtua esimerkiksi perhehoitajan tai asiakkaan omasta tahdosta perustellusta syystä. Perhehoitajan terveydelliset tai perhetilanteesta johtuvat muut painavat syyt voivat olla perusteena perhehoidon päättämiseen. Toimeksiantosopimuksen irtisanomisen syynä voi olla hoidettavan hoidon tarpeen muuttuminen, jolloin perhehoito ole enää riittävä hoitomuoto tai hoidon tarpeen päättymisen. Jos hoitopaikka vaihtuu suunnitelmallisesti, voidaan toimeksiantosopimus yhteisesti irtisanoa lyhyemmällä ajalla.

Pitkäaikaisessa perhehoidossa hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan täysimääräisenä irtisanomisajalta. Jos perhehoidossa oleva henkilö sijoitetaan muualle irtisanomisaikana, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio täysimääräisenä irtisanomisajan loppuun. Kulukorvauksen lakisääteinen osa maksetaan irtisanomisaikana, jos perhekotiin ei tänä aikana sijoiteta tilalle uutta asiakasta.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa toistaiseksi voimassa olevan toimeksiantosopimuksen irtisanomisaika on kaksi kuukautta. Hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan täysimääräisenä irtisanomisajalta toteutuneilta hoitopäiviltä. Jos perhehoidossa oleva henkilö sijoitetaan muualle irtisanomisaikana, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio täysimääräisenä irtisanomisajan loppuun vahvistetuista jaksoista, kulukorvausta ei makseta.

Mikäli irtisanotun tai päättyneen toimeksiantosopimuksen tilalle tehdään uusi toimeksiantosopimus, ei makseta irtisanomisaikana erillistä palkkiota ja kulukorvausta irtisanotusta tai päättyneestä toimeksiantosopimuksesta. Uusi toimeksiantosopimus voidaan irtisanomisajalle tehdä, vain mikäli irtisanotulla sopimuksella hoidossa ollut henkilö siirtyy irtisanomisaikana muualle hoitoon.

Jos perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, hoidon järjestämisestä hyvinvointialueen tulee pyrkiä saamaan aikaan korjaus. Jos puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi (Perhehoitolaki 12§). Tällöin ei makseta kulukorvausta eikä palkkiota.

Perhehoitajasta johtuvasta muusta syystä tapahtuvan keskeytyksen vuoksi hoitopalkkiota ei makseta esimerkiksi, kun perhehoitaja kieltäytyy hoitamasta asiakasta, jolloin asiakkaalle joudutaan välittömästi etsimään uusi hoitopaikka.

Irtisanomisajasta riippumatta toimeksiantosopimus päättyy, mikäli hoidossa oleva henkilö kuolee. Kuoleman tapauksen johdosta päättyvän toimeksiantosopimuksen ollessa kyseessä pitkäaikaisen perhehoidon hoitopalkkio maksetaan täysimääräisenä 30vrk kuoleman jälkeen sekä korvataan aiheutuvat kustannukset maksamalla kulukorvaus kuolemaa seuraavan 14 päivän ajalta. Jos kuoleman jälkeen asiakkaan tilalle pitkäaikaispaikalle sijoitetaan uusi asiakas, ei hoitopalkkiota makseta poistuneesta asiakkaasta. Jos lyhytaikaisen perhehoidon asiakas kuolee niin hoitopalkkio maksetaan kyseisen hoitojakson loppuun.

4 Perhehoidon palkkiot ja korvaukset

4.1 Hoitopalkkio ja kulukorvaus

Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkiota ja kulukorvausta (liite 1) ja matkakorvausta (liite 2) perhehoitolain ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen linjausten mukaisesti. Hoitopalkkion määrän tulee vastata henkilön hoidettavuutta. Asiakkaan hoidettavuus arvioidaan asiakassuunnitelman päivityksen yhteydessä tai asiakkaan tilanteen muuttuessa, jolloin otetaan huomioon asiakkaan yksilölliset palveluiden ja tuen tarpeet. Samalla arvioidaan asiakkaan perhehoidon soveltuvuus asiakkaan palvelutarpeeseen nähden.

Hoitopalkkiot ja kulukorvaukset maksetaan pitkäaikaisessa perhehoidossa kuukausiperusteisesti. Lyhytaikaisessa perhehoidossa hoitopalkkiot ja kulukorvaukset maksetaan jälkikäteen toteutuneiden hoitopäivien mukaan. Hoitopalkkiot ja kulukorvaukset maksetaan toimeksiantosopimuksen mukaisesti.

4.2 Kulukorvaus ja erityislisät

Perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista todellisista kustannuksista maksetaan perhehoitajalle kulukorvausta. Perhehoitolaki oikeuttaa perhehoitajan saamaan vähintään laissa määritellyn kulukorvauksen.

Kulukorvauksen perusteena käytetään perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvia todellisia kustannuksia ja kunkin hoidossa olevan henkilön yksilöllisiä tarpeita. Kulukorvauksen tarkoituksena on korvata perhehoidossa olevan henkilön ravinnosta, asumisesta, harrastuksista, henkilökohtaisista tarpeista ja muusta elatuksesta aiheutuvat tavanomaiset menot.

Peruskulukorvauksen lisäksi voidaan maksaa erityislisää esimerkiksi erityisruokavaliosta ja muista erityisistä syistä johtuen. Mikäli asiakkaan tarpeista aiheutuu erityisiä kuluja, ne voidaan korvata perhehoitajalle erilliskorvauksena erillisen sopimuksen mukaisesti. Kulukorvaus on perhehoitajalle veronalaista tuloa. Hän voi verotuksessa ilmoittaa saamansa kulukorvaukset verovähennyuskelpoisina tulonhankkimiskuluina.

Perhehoitajalle maksetaan perhehoitotyöhön liittyvistä matkakuluista korvausta oman auton käytöstä sovittujen periaatteiden mukaisesti (liite 2).

Pitkäaikaisen, lyhytaikaisen ja osavuorokautisen perhehoidon kulukorvaukset

Peruskulukorvaus

Peruskulukorvauksella katetaan perhehoidossa olevan henkilön

1. Ravintomenot
2. Tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset (kuten käsikauppalääkkeet), joita ei muun lainsäädännön nojalla korvata, pesuaineet ja hygieniat.
3. Asunnon käytöstä aiheutuvat menot: jätehuolto, sähkö, lämmitys, vesi, kodin kiinteistön korjaus, kodin puhtaanapito ja irtaimiston kuluminen.
4. Vaatteiden huollosta aiheutuvat kustannukset;
5. Tavanomaiseen liikkumiseen liittyvät kustannukset (esim. kauppa-, harrastus-, kirjastomatkat)
6. Perhehoitajan ottamat vakuutukset

Erityisistä (lääkärintodistus tai muu asiantuntijalausunto lisäkustannuksista) maksetaan erityisistä 1,80 €/vrk

- Erityisruokavaliosta, joka johtuu sairaudesta ja aiheuttaa erityisiä lisäkuluja, esim. keliakia
- Erityisistä puhtaanapitokuluista, joka aiheuttaa erityisiä lisäkuluja
- Muista erityisistä kuluista

Muuta huomioitavaa:

Perhehoidossa oleva asiakas maksaa pääsääntöisesti omat terveydenhuoltomenonsa itse. Mikäli hänen omat varansa eivät riitä, hän voi hakea asiakasmaksujen alentamista ja perimättä jättämistä.

Sijaistavan perhehoitajan kulukorvaukset

Mikäli sijaistavan perhehoitaja työskentelee perhehoidossa perhehoitajan vapaan aikana, hänelle ei makseta kulukorvausta vaan perhehoitaja saa vapaiden ajan täyttä kulukorvausta. Mikäli sijaistava perhehoitaja työskentelee kotonaan, maksetaan kulukorvaus sijaistavalle perhehoitajalle, kuten lyhytaikaisessa ja osavuorokautisessa perhehoidossa.

Perhehoidettavan kotona annettavan perhehoidon kulukorvaukset

Perhehoidettavan kotona annettavasta perhehoidosta ei makseta kulukorvausta.

Perustellusta syystä voidaan korvata työkaluneita ja muita työssä tarvittavia suojavaatteita todellisten kustannusten mukaan.

Perhehoitajalle korvataan matkakulut hänen toteuttaessaan perhehoitoa asiakkaan kotona.

Kilometrikorvauksia maksetaan vuorokaudesta korkeintaan 140 kilometrin osalta.

4.3 Käynnistämiskorvaus

Perhehoitolain mukaan perhehoitajalle voidaan maksaa perhehoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista käynnistämiskorvausta, jonka enimmäismäärä on määritelty perhehoitolaissa / toimeksiantosopimuksessa. Käynnistämiskorvauksen myöntämisestä päättää Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen delegointisäännön mukaan nimetty työntekijä. Hankinnoista sovitaan aina etukäteen yhdessä Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen Perhehoidon keskuksessa. Käynnistämiskorvauksen määrä ja maksaminen harkitaan aina tapauskohtaisesti. Kustannuksista esitetään aina etukäteen kirjallinen suunnitelma.

Perhehoidon käynnistämiskorvauksella on tarkoitus korvata kuluja tarvittavista perushankinnoista, joita joudutaan tekemään perhehoidon aloitusvaiheessa. Perhekodin tulee käynnistyessään olla kodiksi kalustettu ja sisustettu. Korvattavia kohteita voivat olla mm. asuntoon kohdistuvat välttämättömät pienet korjaus- ja muutostyöt (luiskat, tukikahvat, korotettu wc-istuin), kalustaminen (sänky, kaappi), turvallisuus (hälytyslaitteet, lukot) ja/tai kodinkoneet, lelut, harrastusvälineet. Myös perhekodin piha-alueeseen tarvittavia välttämättömiä kohtuullisia pienimuotoisia muutoksia voidaan kattaa käynnistyskorvauksella.

Lyhytaikaisessa ja osavuorokautisessa perhehoidossa käynnistämiskorvaus on paikkakohtainen, pitkäaikaisessa perhehoidossa asiakaskohtainen. Asiakaskohtaisilla korvauksilla tuetaan tarvittaessa hoidettavan tarpeista lähteviä tarkoituksenmukaisia kustannuksia. Pitkäaikaiseen perhehoitoon tuleva henkilö maksaa ensisijaisesti itse omista varoistaan henkilökohtaiseen käyttöönsä tarvitsemansa kalusteet ja tavarat.

Käynnistämiskorvaus on perhehoitajalle veronalaista tuloa, joka vähennetään tulonhankkimiskustannuksena. Käynnistämiskorvauksena tehdyt hankinnat ovat kunnan omaisuutta, kunnes kuoleentumisaika (pääsääntöisesti neljä vuotta) on kulunut. Kunakin vuonna poistuu neljäsosa (25 %) hankinnan arvosta. Mikäli perhehoito päättyy lyhyemmän ajan kuluessa, voidaan sopia osan takaisinmaksusta, esimerkiksi pyytää perhehoitajalta ostotarjous välineestä tai kuoleutumaton osa käynnistämiskorvauksesta peritään sijoittaneelle kunnalle/hyvinvointialueelle. Näihin hankintoihin eivät kuulu hankinnat, joiden käyttöikä on 1-3 vuotta. Asiakaskohtaisella päätöksellä tehdyt hankinnat ovat asiakkaan omaisuutta kuoleentumisajan jälkeen.

4.4 Perhehoitajan verotus

Perhehoitajalla verottavaa ansiotuloa eli työkorvausta ovat perhehoitajalle maksettava hoitopalkkio, kulukorvaus, kilometrikorvaukset (perhehoitajan täyttää ajopäiväkirjaa heille hoidettavien kuljetuksiin liittyen), käynnistämiskorvaukset sekä erityisten kustannusten korvaukset. Maksut ovat osa hoitopalkkiota ja kulukorvausta. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue ilmoittaa perhehoitajille maksettavat maksut verottajan tulorekisteriin ja toimittaa näistä ennakkoperinnän.

4.5 Maksut perhehoidon keskeytyksen ajalta

Jos perhehoito keskeytyy perhehoitajasta johtuvista syistä:

Kun pitkäaikaisen perhehoidon perhehoitaja sairastuu, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue maksaa hoitopalkkion ja kulukorvauksen Kelan sairausvakuutusvälikassan omavastuuajalta. Kun lyhytaikaisen, osavuorokautisen tai kotiin annettavan perhehoidon perhehoitaja sairastuu, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue maksaa hoitopalkkion ja mahdollisen kulukorvauksen vahvistettujen hoitajaksojen osalta Kelan sairausvakuutusvälikassan omavastuuajalta. Muusta syystä tapahtuvan keskeytyksen vuoksi hoitopalkkiota ja kulukorvausta ei makseta. Perhehoitajan sairauslomasta tulee olla lääkärintodistus. Kulukorvauksesta vähennetään 50 %, jos perhehoitoon sijoitettu asiakas siirretään muualle hoitoon yli 14

päivän ajaksi. Jos hoidettavan hoito järjestyy perhekodissa sairauslomasta riippumatta, kulukorvaus maksetaan perhehoitajalle täysimääräisenä. Perhekotiin tulevalle sijaiselle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon palkkio. Lisäksi sijaiselle maksetaan matkakulut edullisimman julkisen kulkuneuvon mukaan tai matkakorvaus oman auton käytöstä kilometrikorvaus perusteella.

Jos pitkäaikainen perhehoito keskeytyy perhehoitajasta riippumattomasta syystä

Pitkäaikaisessa perhehoidossa hoitopalkkio maksetaan perhehoitajalle toimeksiantosopimuksen irtisanomiskohdan mukaisesti. Hoitopalkkion maksamisen edellytyksenä on, että hoitaja pitää yhteyttä esim. laitosjaksolla olevaan asiakkaaseen ja on yhteistyössä hoitopaikan kanssa. Hoidettavan asiakkaan paikalle ei ole myöskään sijoitettu uutta asiakasta.

Kulukorvaus maksetaan täysimääräisenä 14 vrk:n ajan/keskeytys. Kulukorvauksen maksaminen keskeytyy, jos hoidettavan yhdenjaksoinen poissaolo jatkuu yli 14 vrk.

Lyhytaikaisessa, osavuorokautisessa ja kotiin annettavassa perhehoidossa perhehoidon keskeytyessä hoitajasta riippumattomasta syystä

1. Perhehoitaja saa tiedon vahvistetun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta 3 vuorokautta tai yli 3 vuorokautta ennen hoidon alkamista, perhehoitajalle ei makseta hoitopalkkiota eikä kulukorvausta.
2. Perhehoitaja saa tiedon vahvistetun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta alle 3 vuorokautta ennen hoidon alkamista, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus vahvistetun hoitajakson mukaisesti, kuitenkin enintään 3 vuorokaudelta.
3. Perhehoidossa olevan henkilön joutuessa äkillisesti sairaalaan kesken hoitajakson, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus suunnitelman mukaan keskeytyneeltä jaksolta.

Perhehoitajan vapaan ajalta

Hyvinvointialue voi järjestää perhehoitajan vapaan tai muun lyhytaikaisen hoidon tekemällä perhehoitolain 6 §:ssä säädetty edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta perhehoitajan tai hoidettavan kotona.

Pitkäaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio täysimääräisenä ja kulukorvauksen lakisääteinen määrä täysimääräisenä, kun hoidettava sijoitetaan lakisääteisen vapaan ajaksi toiseen paikkaan. Perhehoidossa olevan asiakkaan mennessä perhehoitajan vapaan ajaksi toiseen perhekotiin, sijaistavalle hoitajalle maksetaan perhehoitajan vapaan ajalta lyhytaikaisen perhehoidon hoitopalkkio ja lyhytaikaisen perhehoidon kulukorvaus.

Jos pitkäaikaisessa perhehoidossa hoitajan vapaan ajaksi perhehoitajan kotiin tulee sijainen, maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus hoitajalle täysimääräisenä. Perhehoitajan kotiin tulevalle sijaiselle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon hoitopalkkio sekä matkakulut edullisimman julkisen kulkuneuvon mukaan tai matkakorvaus oman auton käytöstä kilometrikorvaus perusteella.

Perhehoitajan tilapäiset poissaolot

Perhehoitajan tilapäinen poissaolo tulee aina sopia erikseen perhehoidon vastuuyöntekijän kanssa. Kun sovittu poissaolo ei ole kertynyttä perhehoidon vapaata, on se perhehoitajalle palkkiotonta. Kulukorvaukset ja sijaisen palkkiot maksetaan kuten vapaan ajalta. Poissaolo voidaan hyväksyä myös esimerkiksi koulutukseen. Sovituista suunnitelmallisista koulutuksista johtuvat poissaolot eivät vaikuta palkkioon tai kulukorvaukseen.

5 Perhehoidossa olevaa asiakasta koskevaa asiat

5.1 Asiakassuunnitelma

Asiakkaalle tehdään hyvinvointialueen käytäntöjen mukaisesti yksilöllinen asiakassuunnitelma tai jokin muu vastaava suunnitelma hoidon tarpeen arvioinnin perusteella. Suunnitelmassa kartoitetaan asiakkaan voimavaroja sekä avun ja tuen tarpeita. Siinä sovitaan yhteisesti toimenpiteistä, joilla tuetaan asiakkaan

toimintakyvyn ylläpysymistä sekä hyvinvointia. Suunnitelmaan kirjataan myös perhehoito ja sen tavoitteet. Asiakkaalle nimetään suunnitelmaan omatyöntekijä, joka vastaa suunnitelman laatimisesta, säännöllisestä päivittämisestä ja tarkistamisesta. Suunnitelma tarkistetaan tarvittaessa ja aina tilanteen muuttuessa. Pitkäaikaisessa perhehoidossa asiakassuunnitelma tarkistetaan yhteistyössä hyvinvointialueen perhehoitokeskuksen työntekijöiden, omatyöntekijän, perhehoidossa olevan henkilön ja hänen lähiomaistensa ja perhehoitajan kanssa. Perhehoitaja on velvollinen noudattamaan omalta osaltaan asiakkaan asiakassuunnitelmaa.

5.2 Edunvalvonta

Perhehoidossa olevan henkilön varoista huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti hänelle itselleen tai hänen edunvalvojalleen. Täysi-ikäiselle henkilölle voidaan määrätä edunvalvoja, mikäli henkilö ei itse kykene huolehtimaan itseään tai omaisuuttaan koskevista asioista. Tavoitteena on rajoittaa henkilön omaa vapautta toimia mahdollisimman vähän. Edunvalvojana voi toimia tehtävään suostuva henkilö, jolla on riittävä kokemus ja taidot. Edunvalvoja puolustaa päämiehensä etuja ja edustaa tätä asioissa, jotka on määrätty hänen tehtäväkseen. (Laki holhoustoimesta 442/1999.)

Perhehoidossa olevalle henkilölle on suositeltavaa nimetä edunvalvoja. Henkilö voi itse tehdä edunvalvontavaltuutuksen sen varalta, ettei myöhemmin kykene hoitamaan asioitaan. Edunvalvoja voidaan myös määrätä, mikäli henkilö ei enää kykene hoitamaan asioitaan. Hakemuksen edunvalvojan määräämiseksi voi tehdä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettuna holhousviranomaisena toimiva maistraatti, sosiaalihuollosta vastaava toimielin tai huoltaja itse. Edunvalvojan määrää digi- ja väestötietovirasto tai käräjäoikeus. Edunvalvojana voi toimia henkilön sukulainen tai muu läheinen tai yleinen edunvalvoja.

On suositeltavaa, että perhehoidossa olevan henkilön edunvalvojana tai yksityisvarojen hoitajana toimii muu henkilö kuin perhehoitaja. Jos asiakkaalla on edunvalvoja, tulee perhehoitajan neuvotella perhehoidossa olevan henkilön varojen käyttöä koskevista periaatteista edunvalvojan ja omatyöntekijän tai hyvinvointialueen perhehoidosta vastaavan kanssa.

5.3 Yksityis- ja käyttövarat

Perhehoidossa olevan henkilön varoista huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti hänelle itselleen tai hänen edunvalvojalleen.

Perhehoidettavan käyttöraha on tarkoitettu hänen yksityiseen käyttöönsä hänen toiveensa ja mieltymysten mukaisesti. Varojen käytöstä ja käyttöä koskevista periaatteista tulee perhehoitajan sopia huoltajan, asioiden hoitajana olevan lähiomaisen tai edunvalvojan kanssa. Suositeltavaa on, että perhehoitaja pitää kirjaa käyttövarojen käytöstä.

Pitkäaikaisen perhehoidon asiakkaan perhehoidossa olevasta kiinteästä omaisuudesta on pidettävä omaisuusluetteloa. Omaisuusluettelo laaditaan perhehoidon alkaessa ja perhehoitaja päivittää omaisuusluetteloa yhdessä edunvalvojan tai kunnan perhehoidosta vastaavan viranhaltijan kanssa. Omaisuusluetteloon kirjataan asiakkaan varoilla kaikki yli 200 euroa maksaneet hankinnat (tai edunvalvojan ohjeen mukaisesti).

5.4 Etuudet

Eläkettä saavan hoitotuki ja vammaistuki

Perhehoidossa oleva henkilö voi saada eläkettä saavan hoitotukea tai vammaistukea, jos hänen toimintakykynsä voidaan arvioida olevan sairauden tai vammaisuuden vuoksi heikentynyt yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan. Lisäksi sairauden tai vamman pitää aiheuttaa säännöllistä avuntarvetta, ohjauksen tai valvonnan tarvetta tai jatkuvia erityiskustannuksia. Eläkettä saavan hoitotuki ja vammaistuki ovat Kelan myöntämiä etuuksia.

Matkakustannusten korvaus

Sairausvakuutus korvaa matkakustannukset sairaalaan, poliklinikalle tai kuntayhtymän terveydenhuollon toimintayksikköön. Lisäksi korvaus maksetaan sairauden hoitoon kuuluvien apuvälineiden hankkimiseen ja ylläpitämiseen liittyvistä matkoista aiheutuviin kustannuksiin. Sairauden vuoksi tehdyistä matkoista sijoittava hyvinvointialue korvaa omavastuusuuden perhehoidossa olevalle. Jos potilas, saattaja tai

perheenjäsen on joutunut yöpymään matkalla tutkimuksen, hoidon tai liikenneolosuhteiden vuoksi, hän voi hakea Kelasta yöpymisraha, jotta palvelut ovat käytössä mahdollisimman pian pitkäaikaiseen perhehoitoon muuton jälkeen. Maksusitoumuksessa on muistettava ilmoittaa, ettei perhehoidossa olevalta henkilöltä tule periä omavastuuosuutta, vaan sijoittava hyvinvointialue maksaa terveydenhuollosta, hammashuollosta tai kotisairaanhoidosta tulevat kustannukset kokonaisuudessaan.

Vastuu perhehoidossa olevan henkilön kokonaisuhoidosta säilyy hänen omalla sote-keskuksellaan (yleensä kotikunnassa) ja palveluja saa omassa sote-keskuksessa tehdyn hoitosuunnitelman mukaan. Hoitosuunnitelman suositellaan sisältävän kuvauksen kaikista terveysongelmista sekä niihin suunnitelluista toimista, diagnoosit ja lääkitys. Lisäksi suunnitelmaan sisältyy kuvaus hoidon toteutuksesta, tuesta ja seurannasta sekä arvioinnista. Hoitosuunnitelmassa nimetään vastuuhenkilö.

5.5 Muut palvelut

Kuntoutus

Kuntoutus on yleisnimeke palveluille, joilla pyritään parantamaan päivittäisistä toimista suoriutumista sekä vähentämään tuen ja avun tarvetta. Se on elämänlaadun parantamista ja sisältää hyvin erilaisia asioita. Kuntoutus voi olla lääkinnällistä tai neuropsykologista ja se voi sisältää erilaisia terapioidia, esim. puhe-, toiminta- tai taideterapia. Kuntoutus voi sisältää myös erilaisia apuvälineitä tai sopeutumisvalmennusta tai koulutusratkaisuja.

Vaikeavammaisille myönnettävän kuntoutuksen edellytyksenä on, että henkilö saa jotain seuraavista etuuksista: korotettu tai ylin alle 16-vuotiaan vammaistuki, korotettu tai ylin yli 16-vuotiaan vammaistuki, eläkkeensaajan korotettu ylin tai eläkettä saavan hoitotuki, ylin vammaistuki (laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista 566/2005).

Liikkumisen tuen palvelu ja tulkkipalvelut

Vaikeavammaisuuden perusteella henkilöllä on subjektiivinen oikeus käyttää kuljetuspalveluja sekä tarvittaessa saattajaa matkoilla (asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 759/1987). Vaikeasti kuulo-, näkö-, tai puhevammaisilla on subjektiivinen oikeus saada tulkkipalveluja.

Perhehoidossa olevalla henkilöllä on mahdollisuus hakea sosiaalihuoltolain mukaista liikkumista tukevaa palvelua hyvinvointialueelta. Sosiaalihuoltolain mukaista liikkumista tukevaa palvelua myönnetään tarveharkintaisesti. Perhehoidossa olevalla henkilöllä saattaa myös olla oikeus vammaispalvelulain mukaiseen kuljetustukeen, jota haetaan hyvinvointialueen vammaispalveluista.

Kotihoido

Perhehoidossa olevalla asiakkaalla on oikeus saada kotihoidon palveluja omien tarpeidensa mukaan. Tarvittavat kotihoidon palvelut määritellään asiakassuunnitelmassa sekä toimeksiantosopimuksessa. Mahdollisia kotihoidon palveluja ovat mm. näytteenotto sekä lääkityksestä huolehtiminen. Kotihoidon palvelut tuotetaan perhekodin sijaintipaikkakunnassa. Sijoittava hyvinvointialue tekee kotihoidon palveluista maksusitoumuksen perhekodin sijaintipaikkakuntaan, jos eri hyvinvointialueella. Maksusitoumuksessa on muistettava ilmoittaa, ettei perhehoidossa olevalta henkilöltä tule periä omavastuuosuutta, vaan sijoittava hyvinvointialue maksaa kotihoidosta tulevat kustannukset kokonaisuudessaan.

Terveydenhuolto

Perhehoidossa olevalla henkilöllä on mahdollisuus valita perusterveydenhuollostaan vastaava sote-keskus kiireettömän sairaanhoidon ja hammashoidon toteuttamiseksi. Valinnasta on tehtävä kirjallinen ilmoitus sekä hoitovastuussa olevan kunnan että valitun sotekeskukselle. Hoitovastuu siirtyy valitulle sotekeskukselle viimeistään kolmen viikon kuluttua ilmoituksen saapumisesta. Sijoittava hyvinvointialue tekee maksusitoumuksen perhehoitoon siirtyvän henkilön terveydenhuollon, hammashuollon ja tarvittaessa kotisairaanhoidon palvelujen järjestämiseksi perhekodin hyvinvointialueelle.

Apuvälineet

Apuvälinepalveluista vastaa pääsääntöisesti terveydenhuolto.

Terveydenhuollon apuvälinepalvelut järjestetään terveydenhuoltolain mukaan osana lääkinnällistä kuntoutusta. Apuvälinepalveluita ohjaa asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta (1363/2011). Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet, niiden sovitus, tarpeellinen uusiminen ja huolto

ovat terveydenhuollon asiakasmaksulain nojalla käyttäjälleen maksuttomia. Sotokeskukset eivät korvaa kustannuksia niistä apuvälineistä, jotka henkilö on itse jo hankkinut. Apuvälineistä antavat lisätietoja sotekeskusten apuvälineyksiköt, fysio- ja toimintaterapiayksiköt ja alueelliset apuvälinekeskukset. Sosiaalitoimi voi korvata tai antaa käyttöön vammaisen henkilön tarvitsemia päivittäisten toimintojen välineitä, koneita ja laitteita, jotka ovat muita kuin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

Vammaispalvelulain mukaan hyvinvointialueen on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa takia välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Hyvinvointialue voi myös antaa asuntoon kuuluvia välineitä tai laitteita korvauksetta vaikeavammaisen henkilön käytettäväksi. Tämä on sovellettavissa myös pitkäaikaiseen perhehoitoon.

5.6 Lääkehoito

Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan vammaisten ja kehitysvammaisten sekä ikäihmisen lääkehoito toteutetaan Sosiaali- ja terveysministeriön Turvallinen lääkehoito oppaan mukaisesti (STM 2021: Turvallinen lääkehoito). Ensisijaisesti perhehoidossa olevan henkilön lääkkeiden jakamisesta vastaa perhehoitaja, jolla on tehtävään soveltuva koulutus ja voimassa oleva lääkehoitolupa. Ellei näin ole, perhehoitajan tulee suorittaa lääkehoidon osaamisen perusteet hyväksytysti. Tällöin lääkkeiden jakamisesta vastaa perhekodin sijainti kotihoito tai lääkkeet voidaan tilata apteekista valmiiksi jaettuna. Perhehoitaja vastaa edellä mainittujen lupien uusimisesta tarvittaessa.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa asiakkaalla tulee olla mukana perhekotiin tultaessa ajantasainen lääkelista ja lääkkeiden tulee olla jaettuina dosetteihin tai apteekin annospusseihin perhehoitojakson ajaksi. Kotona toteutettavassa perhehoidossa kotona tulee olla ajantasainen lääkelista ja lääkkeiden tulee olla jaettuna dosetteihin tai apteekin annospusseihin hoidon ajaksi.

Pistoshoitoa vaativa lääkehoito toteutetaan joko koulutuksen saaneen ja osaamisen tason varmistaneen perhehoitajan tai kotihoidon toimesta.

Perhehoitajaa tuetaan riittävän osaamisen saavuttamiseen lääkehoidon käytäntöjen, vaikutusten ja seurannan osalta.

Perhekodissa lääkkeet tulee säilyttää lukitussa kaapissa.

6 Henkilön valitus- ja vaikutusmahdollisuudet

Perhehoidossa sijoittavan hyvinvointialueen asiakkaana on perhehoidossa oleva henkilö. Palveluja ja etuuksia haetaan pääsääntöisesti kirjallisella hakemuksella hyvinvointialueelta. Hakemuksesta tulee ilmetä mitä haetaan, kuka hakee ja miksi, ja sen liitteenä voi olla asiantuntijalausuntoja. Hakemus on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä ja siitä on annettava kirjallinen päätös perusteluineen. Päätökseen, johon saa hakea muutosta, on liitettävä valitusosoitus ja muutoksenhakuohjeet. Oikaisuvaatimus tai valitus tulee laatia muutoksenhakuohjeiden mukaisesti ja annettussa määräajassa. Valitusaika alkaa siitä hetkestä lähtien, jolloin päätös on vastaanotettu tai saatu tiedoksi. (Hallintolaki 434/2003.)

Viranhaltijan päätökseen voi vaatia oikaisua lautakunnalta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Lautakunnan päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa tiedoksisaannista. Hallinto-oikeuden päätöksestä voi valittaa tietyin rajoituksin korkeimpaan hallinto-oikeuteen. (Hallintolainkäyttölaki 586/1996.) Viranomaisten on aina neuvottava ja ohjattava perhehoidossa olevaa henkilöä valitus- ja muistutusasioissa.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista velvoittaa kunnat nimeämään sosiaaliamiehen. Hän on puolueeton henkilö, joka turvaa asiakkaiden etua. Asiamies ei tee päätöksiä eikä myönnä etuuksia. Sosiaaliamiehen tehtäviin kuuluu mm. avustaa ja neuvoa asiakkaita muistutuksiin liittyvissä asioissa, tiedottaa asiakkaan oikeuksista sekä toimia asiakkaan oikeuksien toteuttamiseksi ja edistämiseksi.

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus hyvään palveluun ja kohteluun sekä julkisen että yksityisen sosiaalihuollon asiakkaana. Asiakkaalla on oikeus tehdä saamastaan kohtelusta muistutus sellaiselle sosiaalihuollon toimivaltaiselle vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle, joka voi vaikuttaa muistutuksen tekijän tilanteen muuttamiseksi, jos muistutus on aiheellinen.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle on nimetty sosiaaliasiamiehet. Jos asiakas on tyytymätön saamaansa palveluun tai kohteluun, hän voi pyytää sosiaaliasiamiestä toimimaan sovittelijana. Sosiaaliasiamies seuraa asiakkaiden oikeuksien ja aseman kehitystä. Asiakasta on neuvottava muistutuksen tekemisessä. Muistutukseen pitää vastata kohtuullisen ajan kuluessa. Kohtuullisena aikana pidetään 1–4 viikkoa. Muistutuksen tekeminen ei vaikuta asiakkaan oikeuteen hakea muutosta päätöksiin tai oikeuteen kannella asiastaan sosiaalihuoltoa valvoville viranomaisille.

Sosiaalihuollon asiakaslain 23 § 1 momentin mukaan sosiaalihuollon laatuun tai siihen liittyvään kohteluunsa tyytymättömällä asiakkaalla on oikeus tehdä muistutus sosiaalihuollon toimintayksikön vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle. Jos asiakas ei sairauden, henkisen toimintakyvyn vajavuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene itse tekemään muistutusta tai jos hän on kuollut, muistutuksen voi tehdä hänen laillinen edustajansa, omaisensa tai muu läheisensä. Toimintayksikön on tiedotettava asiakkailleen muistutusoikeudesta riittävällä tavalla sekä järjestettävä muistutuksen tekeminen asiakkaalle mahdollisimman vaivattomaksi. Muistutus tulee tehdä pääsääntöisesti kirjallisesti. Muistutus voidaan tehdä myös suullisesti erityisestä syystä.

Kantelun voi tehdä kuka tahansa. Kantelusta tulee käydä ilmi, mitä menettelyä tai päätöstä kantelija pitää virheellisenä tai lainvastaisena. Myös toiminnasta kuten palvelujen laadusta tai perhehoidossa olevan henkilön kohtelusta voi tehdä kantelun. Lisätietoja kantelun tekemisestä saa aluehallintovirastojen sosiaalitarkastajilta tai eduskunnan oikeusasiamiehen toimistosta. (Hallintolainkäyttölaki 586/1996)

7 Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet

7.1 Perhehoitajan tapaturmavakuutus

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue on vakuuttanut perhehoitajat työssä tapahtuvan tapaturman varalta (Perhehoitolaki 20§, Tapaturmavakuutuslaki 3§). Tapaturmavakuutus on voimassa silloin, kun vamma tai sairaus tapahtuu työn suorittamisen aikana tai työstä johtuvista olosuhteista (esim. lapsen hoitotilanteessa perhehoitajan selkä venähtää lasta nostaessa tai perhehoitaja kaatuu kauppareissulla). Perhehoitajan vapaa-ajalla tapahtuneet vahingot eivät kuulu tämän vakuutuksen piiriin. Mikäli perhehoitajalle tapahtuu työtapaturma, tulee perhehoitajan mennä yleislääkäritasoiseen lääkäriin joko julkiselle tai yksityiselle puolelle. Tämän jälkeen tulee viipymättä (ensimmäisenä arkipäivänä) ilmoittaa tapaturmasta hyvinvointialueen Perhehoidon keskukseseen.

7.2 Perhehoitajan eläketurva

Perhehoitajan eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaisissa (81/2016). Julkisten alojen eläkelaisissa perhehoitajalle kertyy eläkettä kaiken suuruisesta hoitopalkkiosta. Sijoittava hyvinvointialue ottaa eläkevakuutuksen perhehoitajille, joiden kanssa ne tekevät toimeksiantosopimuksen. Perhehoitajan tulee ilmoittaa eläkkeelle jäämisestään hyvissä ajoin hyvinvointialueen Perhehoidon keskukseseen.

Perhehoitaja voi lisätä eläketurvaansa vapaaehtoisella eläkevakuutuksella.

7.3 Perhehoitajan ilmoitusvelvollisuus

Perhehoitajan on perhehoitolain 21 pykälän perusteella ilmoitettava perhehoidossa tapahtuneista muutoksista siihen hyvinvointialueeseen, joka on sijoittanut hoidettavan sekä hyvinvointialueeseen, jossa perhekoti sijaitsee.

Perhehoitajalla on velvollisuus ilmoittaa omissa tai hänelle sijoitetun asiakkaan olosuhteissa tapahtuneista muutoksista muun muassa:

- aikomuksesta ottaa perhehoitoon uusia asiakkaita
- perhesuhteiden muutoksista
- suunnitellut vapaat
- ulkomaanmatkasta perhehoidossa olevan asiakkaan kanssa
- sattuneesta tapaturmasta tai väkivallanteosta tai muusta poikkeavasta tilanteesta
- sairauslomasta
- välittömästi asiakkaan vakavammista sairauksista, tapaturmista ja sairaalassaolosta

Olosuhteiden muutosta koskevan **ilmoituksen viivästyminen johtaa perhehoitajalle liikaa maksetun palkkion takaisinperintään.**

7.4 Perhehoitajan sairastuminen

Perhehoitajan ollessa sairauden vuoksi kykenemätön hoitamaan tehtäväänsä, hän toimittaa työkyvyttömyydestään lääkärintodistuksen sijoitaville hyvinvointialueille. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen Perhehoidon keskus järjestää perhekotiin sijaisen, tai järjestää perhehoidossa olevalle henkilölle muun korvaavan hoidon.

7.5 Perhehoitajan työttömyysturva

Työttömyyspäivärahaa saadakseen perhehoitajan täytyy olla työmarkkinoiden käytettävissä eikä hän saa työllistyä yritystoimintaa vastaavalla tavalla. Jos perhehoitotehtävä on työllistävä, perhehoitaja ei kuitenkaan voi olla työmarkkinoiden käytettävissä. Työllistävyys arvioidaan hoito- ja palvelusuunnitelmasta. (Työttömyysturvalaki 1290/2002) Perhehoitajana toimiminen on hyväksyttävä syy olla pois työmarkkinoilta.

Perhehoitajana toimiminen ei kerrytä työssäoloehto, koska toimeksiantosuhte ei ole työsuhde. KHO:n päätöksen mukaan perhehoitajalle maksettava palkkio ei ole verotuksellisesti palkkaa vaan työkorvausta. Toimiminen toimeksiantosuhteisena perhehoitajana voi kuitenkin pidentää työttömyysturvan tarkastelujaksoa. Tällöin perhehoitajan mahdollisuus saada rahallista tukea työttömyysajalle riippuu siitä, millaisia muita töitä hän on työhistoriansa aikana tehnyt.

Työttömyyskorvauksen määrä työttömyysajalle lasketaan työtulojen perusteella. Perhehoitajana toimiminen on ilmoitettava työvoimatoimistoon. Mahdollisuus työttömyyspäivärahan saamiseen ja siihen vaikuttavaan tuloon kannattaa aina selvittää maksavalta taholta (Kela tai työttömyyskassa) etukäteen. Jos työtön perhehoitaja ei saa työttömyyspäivärahaa, hän voi hakea työmarkkinatukea, joka on sosiaalivastuun luonteinen tuki, eikä siinä edellytetä työssäoloehto.

Perhehoitaja ei voi liittyä työttömyyskassan jäseneksi. Perhehoitaja voi säilyttää työttömyyskassan jäsenyyden ilmoittamalla, ettei hän ole työsuhhteessa eikä saa palkkaa.

7.6 Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus

Tieto sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkuudesta on salassa pidettävä.

Perhehoidossa olevaa asiakasta koskevat asiakirjat ja muut kirjalliset tiedot säilytetään asianmukaisesti lukitussa paikassa. **Salassa pidettävät asiakirjat palautetaan perhehoidon päättyessä sijoitettavaan hyvinvointialueen arkistointiohjeen mukaisesti.**

Asiakkaasta kertynyt tieto on sosiaalihuollon asiakaslain mukaan kokonaisuudessaan salassa pidettävää, koska se koskee sosiaalihuollon asiakasta tai muuta yksityistä henkilöä. Jo yksin se tieto, että asiakas on perhehoidon asiakkaana, on salassa pidettävä tieto, jota ei saa sivullisille ilmaista. Sivullisella tarkoitetaan sellaista henkilöä, jolla ei ole lainmukaista oikeutta tiedon saantiin – siis esimerkiksi samassa viranomaisessa toimivaa viranhaltijaa, jonka tehtäviin asiakkaan asiat eivät kuulu, toista perhehoitajaa. Salassapitovelvoite koostuu kolmesta toisiaan täydentävästä osa-alueesta: asiakirjasalaisuudesta, vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta. Asiakirjasalaisuudella tarkoitetaan sitä, että asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta ei saa näyttää, luovuttaa tai antaa muulla tavoin sivullisen nähtäväksi tai

käytettäväksi. **Vaitiolovelvollisuus jatkuu vielä senkin jälkeen, kun virka- tai palvelussuhde taikka toimeksianto on päättynyt** ja pitää sisällään kaikki muut tiedon luovuttamistavat kuin edellä mainitut ja koskee myös tallentamattomia tietoja. Hyväksikäyttökielto tarkoittaa sitä, ettei tietoa saa käyttää omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi.

Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Sosiaalihuollon asiakaslain 15 §:ssä on säädetty vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta. Pykälän mukaan sosiaalihuollon järjestäjä, tuottaja tai niiden palveluksessa oleva taikka sosiaalihuollon luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa eikä muutakaan sosiaalihuollon tehtävissä toimiessaan tietoonsa saamaansa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta sosiaalihuollon järjestäjän tai tuottajan palveluksessa tai tehtävän hoitaminen niiden lukuun on päättynyt. Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto koskevat myös henkilöä, joka harjoittelijana tai muutoin toimii sosiaalihuollon järjestäjän tai tuottajan toimeksiannosta tai sen lukuun taikka joka on saanut salassa pidettäviä tietoja lain tai lain nojalla annetun luvan nojalla. Myöskään asiakas, hänen edustajansa tai avustajansa ei saa ilmaista sivullisille asiakkuuden perusteella saatuja salassa pidettäviä tietoja, jotka koskevat muita kuin asiakasta itseään. Edellä tarkoitetut henkilöt eivät saa käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Asiakas, hänen edustajansa tai avustajansa saa kuitenkin käyttää muitakin kuin häntä itseään koskevia tietoja esimerkiksi tuomioistuinin prosessissa, kun kysymys on sen oikeuden, edun tai velvollisuuden hoitamista koskevasta asiasta, johon asiakkaan tiedonsaantioikeus on perustunut.

Salassapitovelvollisuuden rikkomiseen liittyvä rangaistusvastuu

Sosiaalihuollon asiakaslain 29 § 1 momentissa on erityisäännös rangaistusvastuusta silloin, kun joku rikkoo lain 14 §:ssä säädettyä asiakirjasalaisuutta tai 15 §:ssä säädettyä vaitiolovelvollisuutta ja hyväksikäyttökieltoa. Säännöksen mukaan tekijä on tuomittava rangaistukseen jäljempänä käsiteltävien rikoslain säännösten mukaan. Rikoslain 40 luvun 5 §:ää sovelletaan virkamiehiin ja muihin julkisyhteisön työntekijöihin ja lain 38 luvun 1 ja 2 §:ää yksityiseen sosiaalihuollon järjestäjään ja toteuttajaan taikka muuhun yksityiseen henkilöön esim. sijaisvanhempaa, jota salassapitovelvollisuus sitoo. Rikoslain 38 luvun 1 §:n mukaan henkilö, joka laissa tai asetuksessa säädetyn taikka viranomaisen lain nojalla erikseen määräämän salassapitovelvollisuuden vastaisesti paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimissaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, taikka käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 40 luvun 5 §:n mukaan, salassapitorikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Rikoslain 38:1 § tulee sovellettavaksi silloin, kun muu kuin virkasuhteessa ollut henkilö, esim. sijaisvanhempi tai työsuhteessa kuntaan oleva henkilö, rikkoo salassapitovelvoitettaan. Rikoslain 38 luvun 2 §:n mukaan henkilö on tuomittava salassapitorikkomuksesta sakkoon, jos salassapitorikos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen huomioon ottaen teon merkitys yksityisyyden tai luottamuksellisuuden suojan kannalta taikka muut rikokseen liittyvät seikat.

8 Perhehoidon tuki

8.1 Oikeus vapaaseen

Perhehoitajalle tulee järjestää mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana (Perhehoitolaki 13 §). Erytistilanteissa kunta voi myöntää enemmän vapaapäiviä kuin laissa tai toimintaohjeessa todetaan. Harkinnanvaraisia vapaita myönnetään aina määrääjäksi, enintään vuodeksi kerrallaan. Perheelle voidaan myöntää harkinnanvapaisia vapaita huomioiden erityiset olosuhteet, kuten hoidettavasta johtuvat syyt. Perhekodille arvioidaan myös muiden tukitoimien tarve yhdessä perhekodin ja perhehoidosta vastaavan työntekijän kanssa.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen Perhehoidon keskus huolehtii tai järjestää pitkäaikaisen perhehoidettavan tarkoituksenmukaisen hoidon perhehoitajan vapaan ajaksi. Hoidon järjestämisessä otetaan huomioon perhehoidossa olevan asiakkaan ja hänen lähiomaistensa toiveet. Mikäli perhehoidossa on useampi kuin yksi asiakas, tulee vapaa järjestää kaikkien perhehoidossa olevien osalta yhtä aikaa. Perhehoitajan kotiin voidaan järjestää sijaiseksi toimeksiantosuhteinen perhehoitaja.

Lyhytaikaisessa, osavuorokautisessa ja kotiin annettavassa perhehoidossa vapaat maksetaan pääsääntöisesti rahana kuukausittain palkkion maksun yhteydessä. Toimeksiantosopimuksessa sovitaan vapaan toteuttamisesta ja korvausten suorittamisesta. Erillistä rahallista korvausta siitä, että perhehoitaja itse järjestää vapaan aikaisen hoidon, ei makseta.

Vapaapäiviä voi kerätä enintään yhden vuoden ajan eikä vapaapäivien pitäminen ole sidoksissa kalenterivuoteen. **Suunnitellut vapaat tulee lähtökohtaisesti ilmoittaa perhehoidosta vastaavalle työntekijälle kolmea kuukautta aiemmin, jotta tarvittavat käytännön järjestelyt yhdessä Perhehoidon keskuksen kanssa ehditään hoitaa ennen vapaan alkua.**

Pitkäaikaisen perhehoidon vapaavuorokausi (24 h) vähintään viikon kestävältä jaksolta lasketaan alkavaksi neljä tuntia siitä kellonajasta, jolloin sijaisen toteuttama lyhytaikaishoito alkaa vapaalle jäävän perhehoitajan perhekodissa.

Jos pitkäaikainen perhehoidettava menee vapaan ajaksi toiseen perhekotiin tai sijaishoitopaikkaan, alkaa vapaan vuorokausi (24 h) siitä kellonajasta, jolloin lyhytaikaishoito alkaa. Täten toimitaan myös vapaan jaksoilla, jotka alle viikon ja tapahtuvat vapaalle jäävän perhehoitajan perhekodissa.

Käyttämättä jääneitä pitkäaikaisen perhehoidon vapaita ei makseta rahana.

Lyhytaikaisessa, osavuorokautisessa ja kotiin annettavassa perhehoidossa vapaat kertyvät, mikäli perhehoitaja on toiminut vähintään 14 vuorokautta toimeksiantosopimussuhteisena perhehoitajana kalenterikuukauden aikana. Vapaa maksetaan rahana palkkion maksun yhteydessä laskuttavalle perhehoitajalle. Vapaan arvo on 110,08 €/vrk.

Perhehoito	Vapaapäivien määrä
Pitkäaikainen perhehoito	4 vrk/kk
Lyhytaikainen/ osavuorokautinen/ kotiin annettava perhehoito	2 vrk/kk, kun vähintään 14 kalenterivuorokautta perhehoitoa kuukaudessa 3 vrk/kk, kun vähintään 21 kalenterivuorokautta perhehoitoa kuukaudessa

8.2 Työnohjaus ja koulutus

Hyvinvointialue vastaa perhehoitajille suunnatun koulutuksen, tuen ja työnohjauksen järjestämisestä. Työnohjauksesta saa lisätietoja hyvinvointialueen Perhehoidon keskukselta. Pääsääntönä on ryhmätyönohjaukseen osallistuminen, yksilö- tai perhekohtainen työnohjaus hyväksytään vain erityisestä syystä. Kriisitilanteissa voidaan myöntää perhekohtaista työnohjausta enintään 5 kertaa perustuen yksilöityyn tarpeeseen tavoitteena perhehoitajan tukeminen. Perhekohtaista työnohjausta ei myönnetä jatkuvaluonteisesti perhekohtaisena. Perhehoitajan jaksamista tukee ennakoivasti perhehoitajan jatkuva osallistuminen ryhmämuotoiseen työnohjaukseen.

Hyvinvointialue järjestää perhehoitajille täydennyskoulutusta ja perhehoitajilla on myös mahdollisuus osallistua toimialaansa koskevaan hyvinvointialueen oman henkilökunnan koulutuksiin. Perhehoitajilla on velvollisuus osallistua oman hyvinvointialueen perhehoidon keskuksen järjestämään koulutussuunnitelman mukaiseen toimialaansa koskevaan koulutukseen. Perhehoitajalle voidaan korvata myös muun tahon järjestämästä koulutuksesta aiheutuvia kuluja. Koulutusten osalta mahdollisista korvattavaksi haettavista kustannuksista, kuten esim. majoitus- matka- ja hoitokustannuksista, tulee etukäteen olla yhteydessä hyvinvointialueen Perhehoidon keskuksen, joka arvioi korvattavat kulut.

Perhehoitajien koulutus- ja työnohjaukskuluja korvataan seuraavasti

- Hyvinvointialueen järjestämään täydennyskoulutukseen tai työnohjaukseen korvataan matkakulut edullisimman kulkuneuvon mukaan sekä kohtuulliset majoituskulut.

- Muiden tahojen koulutuksia voidaan korvata, jos ne ovat koulutussuunnitelman mukaisia täydennyskoulutuspäiviä.

8.3 Perhehoitajan vastuuyöntekijä

Perhehoitolain 15 §:n mukaan perhehoidon aikana tarvittavan tuen järjestämiseksi perhehoitajalle on nimettävä jokaista hoidettavaa varten vastuuyöntekijä. Vastuuyöntekijä nimetään hyvinvointialueen perhehoitokeskuksesta.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen Perhehoidon keskuksen perhehoidon vastuuyöntekijän tehtävät: Perhehoitajan tukeminen tehtävässä toimimiseen, perhehoitajan koulutus, rekrytointi, valmennus, perhehoitajien sijaisjärjestelyt vapaiden ja lomien aikana, mentoroinnin ja työnohjauksen järjestäminen. Perhehoidon vastuuyöntekijä toimii yhteistyössä perhehoitajan ja asiakkaan omatyöntekijän kanssa.

8.4 Mentorointi

Mentorointi on kokeneen perhehoitajan, joka on käynyt mentoroinnin koulutuksen, antamaa tukea aloittelevalle tai haasteellisessa tilanteessa olevalle perhehoitajalle. Mentori on vertainen, kuuntelija, hiljaisen tiedon ja kokemuksen välittäjä ja arjen tilanteiden jakaja ja sanoittaja.

Mentorointi täydentää perhehoidon muita tukimuotoja ja siitä tehdään erillinen sopimus. Sopijaosapuolia ovat hyvinvointialueen perhehoidon vastuuyöntekijä, mentorikoulutuksen saanut perhehoitaja sekä tukea tarvitseva perhehoitaja. Mentorointi on tavoitteellista ja määräaikaista toimintaa ja tapaamiset ovat yleensä 1-2 kertaa kuukaudessa. Mentorointisuhde voi kestää muutamasta kuukaudesta vuoteen ja suhde perustuu molemminpuoliseen luottamukseen sekä osapuolet ovat vaitiolovelvollisia. Matkakulut korvataan toimintaohjeessa hyväksytyin periaatteen mukaisesti.

8.5 Hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Perhehoitajalle on tarvittaessa järjestettävä toimeksiantosopimuksessa sovittavalla tavalla. Päätoimiselle perhehoitajalle järjestetään mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen vähintään joka toinen vuosi. Päätoimisella perhehoitajalla tarkoitetaan perhehoitajaa, joka ei ole perhehoitoperheen ulkopuolella ansiotyössä eikä näin ollen myöskään työterveyshuollon piirissä. Muille toimeksiantosuhteisille perhehoitajille mahdollisuus tulee järjestää tarvittaessa.

Lisätietoa hyvinvointi- ja terveystarkastuksista saat hyvinvointialueen perhehoitokeskuksesta.

8.6 Asiointiapu

Perhehoitajalla toivotaan olevan läheisverkostoa, mutta mikäli tätä ei saatavilla, voidaan yksin toimivalle pitkäaikaiselle perhehoitajalle tarvittaessa tarjota asiointiapua. Asiointiapu on tarkoitettu esimerkiksi ruokaostosten tai muiden tarpeellisten asioiden hoitamiseen. Asiointiapua voidaan myöntää yksin toimivalle pitkäaikaiselle perhehoitajalle kiertävän perhehoitajan tai muun järjestelyn avulla kotiin annettavana palveluna.

Perhehoidon keskus arvioi yhdessä perhehoitajien kanssa perhehoidossa tapahtuvan pitkäaikaisen perhehoidon kokonaistilannetta ja kuormittavuutta. Asiointiapua voidaan myöntää tarvittaessa harkintaa käyttäen myös pitkäaikaisen perhehoidon tilanteen tukemiseksi määräaikaaisesti akuutissa tilanteessa, vaikka hoitajia olisi kaksi.

Asiointivun käytänteistä sovitaan aina etukäteen perhehoidon vastuuyöntekijän kanssa.

Perhehoitokeskuksesta järjestetään sovittu asiointiapu perhehoitajalle.

8.7 Tuetut lomat

Perhehoitajilla on mahdollisuus hakea tuettua lomaa kotimaan eri lomakohteisiin lomajärjestöjen kautta. Loma voidaan myöntää samalle perheelle korkeintaan joka toinen vuosi. Loman myöntämiseen vaikuttavat muun muassa perheen tulot, perheenjäsenten terveydentila, perheen koko ja sosiaaliset seikat. Perhehoitokeskuksesta voidaan tarvittaessa kirjoittaa lomaa puoltavan lausunnon hakemuksen liitteeksi, mikäli sellaista pyydetään.

Perhehoitajille järjestetään myös erityisesti heille suunnattuja tuettuja lomia. Tiedot ja hakuohjeet julkaistaan Perhehoito-lehdessä. Lomia voi myös tiedustella suoraan Perhehoitoliitosta. Tuetun loman omavastuuosuus sekä lomakohteen ja kodin väliset matkakulut perhehoitaja maksaa itse.

8.8 Vertaistuki

Yhdistys järjestää perhehoitajille vertaisryhmiä. Niissä keskustellaan perhehoitoon liittyvistä kysymyksistä ja jaetaan kokemuksia. Vertaisryhmiin voi osallistua, vaikka ei olisikaan yhdistyksen jäsen. Katso Perhehoitoliiton nettisivuilta yhdistyksen yhteystiedot. Hyvinvointialueella on myös tarpeen mukaan vertaistukiryhmiä, joista voi tiedustella hyvinvointialueen perhehoitokeskuksesta.

8.9 Perhehoitajan vakuutus

Toimeksiantosopimuksen tehneen kunnan on perhehoitolain 20 §:n mukaan vakuutettava perhehoitaja työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 3 §:n 1 momentin mukaisella vakuutuksella. Vakuutuksen ehdot riippuvat voimassa olevan vakuutuksen ehdoista.

Perhehoidossa olevan asiakkaan aiheuttamiin vahinkoihin ei hyvinvointialueella ole lakisääteistä velvollisuutta ottaa vahingonkorvausvastuuvakuutusta. Vahingonkorvaus on vahingontekijän ja vahingon kärsijän välinen asia. Vahingon sattuessa asiaa voidaan selvittää yhdessä perhehoitajan ja hyvinvointialueen perhehoitokeskuksen kanssa. On suositeltavaa, että perhehoitaja hankkii laajennetun kotivakuutuksen. Perhehoitajan tulee varmistaa, että vastuuvakuutus kattaa myös perheeseen pitkäaikaisesti sijoitetut perheenjäsenet. Lapsen aiheuttamaa vahinkoa perhehoidossa tarkastellaan lähtökohtaisesti yleisten vahingonkorvausperiaatteiden kannalta. Siten vahingon korvaamisesta vastaa ensisijaisesti vahingon aiheuttaja.

9 Perhehoidon asiakasmaksut

Kehitysvammaisille henkilöille voidaan järjestää asumispalveluina perhehoitoa sosiaalihuoltolain, vammaispalvelulain tai kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain nojalla. Asiakasmaksun määräytymiseen vaikuttaa se, minkä lain nojalla asumispalvelu on järjestetty. Sosiaalihuoltolain 25 §:ssä tarkoitettusta perhehoidosta voidaan periä asiakasmaksu asiakasmaksulain 7 c §:ssä säädetty maksu. Kehitysvammaisten erityishuollosta perittävät perhehoidon maksut määräytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain mukaan.

Perhehoito voi olla erityishuollosta annetun lainsäädännön mukaan järjestettyä hoitoa. Erityishuollon asumispalveluiden mukaan järjestetyssä perhehoidossa asukkaalta voidaan periä ylläpitomaksu. Perittävä ylläpitomaksu määritellään sen mukaan, mitä palveluja asukas on käyttänyt. Asumispalveluissa ylläpitona voidaan pitää asumisesta sekä ravinnosta ja muusta ylläpidosta aiheutuvia kuluja. Näitä kuluja ovat asiakkaan käyttämistä palveluista (mm. siivous, vaatehuolto, sauna) ja tarvikkeista (esim. hygieniatarvikkeet, siivousvälineet ja -tarvikkeet) muodostuneet kustannukset. Maksua ei voida periä perhehoitajan henkilökunnan antamasta hoivasta ja tuesta.

Ylläpitomaksuna asumispalveluvuorokaudelta peritään Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen voimassa olevaan päätökseen perustuva maksu.

Ikäihmisten perhehoito on sosiaalihuoltolain mukaista asumispalvelua ja asiakasmaksut määräytyvät sen mukaisesti.

Pitkäaikaisesta perhehoidosta voidaan periä lain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 7 c §:n mukainen maksu (pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteet). Maksu määrätään

maksukyvyyn mukaan ja se voi olla enintään 85 prosenttia nettotuloista. Maksukykyä määriteltäessä huomioon otettavista tekijöistä, maksun määräämisen perusteena olevista tuloista ja tuloista tehtävistä vähennyksistä on säädetty lain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 10, 10 b ja 10 c §:ssä.

Pitkäaikaisesta perhehoidosta peritään pitkäaikaisen laitoshoidon mukainen maksu (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992, § 7c). Maksu voi olla enintään 85 % hoidossa olevan kuukausituloista. Asiakasmaksulaki määrittelee perhehoidossa olevan henkilön henkilökohtaiseen käyttöön jäävän vähimmäiskäyttövaran.

Maksut kattavat vain perhehoitajan antaman palvelun, ruuan ja asumisen. Asiakas vastaa itse kaikista muista kustannuksista, eikä niistä myöskään makseta kulukorvausta perhehoitajalle. Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevalta asiakkaalta ei peritä yhtä aikaa kotihoidon maksuja. Jos asiakas siirtyy perhehoidosta suoraan laitoshoittoon tai laitoksesta perhehoitoon, ei perhehoidon asiakasmaksua peritä siirtopäivältä.

Pitkäaikaisen perhehoidon keskeytyessä yli viideksi päiväksi, ei kuukausimaksua peritä viisi päivää ylittävältä ajalta. Jos kotona annettava hoito keskeytyy lyhyemmäksi ajaksi hyvinvointialueesta johtuvasta syystä tai palvelun saajan ollessa lyhytaikaisessa hoidossa tai laitoshoidossa, ei kuukausimaksua peritä myöskään mainitun viiden päivän ajalta. Perhehoidon keskeytyksen jatkuessa koko kuukauden, maksua ei peritä lainkaan (asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 251/2003, 32§).

Kelan maksama hoitotuki maksetaan asiakkaalle.

Vammaisten lyhytaikaisen ja osavuorokautisen perhehoidon asiakasmaksut perustuvat Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen päätökseen. Asiakasmaksu peritään kellonaikaperiaatteella (esim. perhehoito alkaa pe klo 16 ja päättyy su klo 16, jolloin asiakasmaksu peritään kahdelta vuorokaudelta lyhytaikaisen perhehoidon asiakasmaksun mukaan).

Ikäihmisten lyhytaikaisen ja osavuorokautisen perhehoidon asiakasmaksut Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen päätökseen. Asiakasmaksu peritään kellonaikaperiaatteella (esim. perhehoito alkaa pe klo 16 ja päättyy su klo 16, jolloin asiakasmaksu peritään kahdelta vuorokaudelta lyhytaikaisen perhehoidon asiakasmaksun mukaan).

Kotiin annettavasta perhehoidosta peritään Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen päättämä asiakasmaksu. Asiakasmaksu peritään kellonaikaperiaatteella (esim. perhehoito alkaa pe klo 8 ja päättyy samana päivänä klo 16, jolloin peritään asiakasmaksu yhdeltä vuorokaudelta perhehoidon osavuorokautisen asiakasmaksun mukaan). Poikkeuksena omaishoidon lakisääteisenä vapaana toteutettava perhehoito asiakkaan kotona, joka on maksutonta.

Omaishoidontuen vapaan asiakasmaksut

Omaishoidontuen harkinnanvaraisen vapaan asiakasmaksu perhehoidossa peritään kuten muutoinkin lyhytaikaisessa, osavuorokautisessa tai kotiin annettavassa perhehoidossa (ks. yllä).

Kun lyhytaikaista tai osavuorokautista perhehoitoa järjestetään omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi, peritään asiakasmaksulain 6 b §:n mukainen maksu.

Maksujen perimättä jättäminen

Hoidettavan kotona tapahtuvasta perhehoidosta ei peritä asiakasmaksua, kun perhehoitoa toteutetaan omaishoidon lakisääteisenä vapaana.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n mukaan tulositonnainen asiakasmaksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa asiakkaan tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai asiakkaan lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Perhehoitajan vapaan vuoksi asiakkaalle ei saa tulla lisäkuluja. Perhehoitajan vapaan ajalta voidaan periä korkeintaan perhehoidon asiakasmaksun suuruinen summa.

Perhehoidossa olevalta asiakkaalta ei peritä päällekkäin muita sosiaalihuollon avohoidon palvelumaksuja, kuten kotisairaanhoidon maksua.

Jos pitkäaikaisessa perhehoidossa erityishuoltona asuva kehitysvammainen käy työ- tai päivätoiminnassa, hän maksaa osittaisen ylläpitomaksun kyseiseen yksikköön Pohjois-Pohjanmaan

hyvinvointialueen päätökseen perustuen. Tällöin vastaavasti ylläpitomaksussa, joka perhehoidosta peritään, huomioidaan maksetun työ- tai päivätoiminnan lounaan ja kahvin osuus.

10 Poikkeustilanteet perhehoidossa

Kriisi- ja väkivaltatilanteet

Perhehoidossa noudatetaan tavanomaisen perhe-elämän periaatteita. Rajoittamis- ja väkivaltatilanteiden riskit asiakkaan kohdalta tulisi ennakoida. Samalla voidaan yhdessä määritellä toimintakäytännöt arkeen sekä asiakkaan tarvitsema apu ja ohjaus.

Kriisitilanteissa otetaan yhteyttä normaaleihin palveluihin (poliisi, ambulanssi ja sosiaalipäivystys) ja sen jälkeen ilmoitus hyvinvointialueen perhehoitokeskukseen. Mikäli asiakas katoaa perhehoidossa ollessaan, tulee perhehoitajan tehdä lähietsintä. Ellei kadonnut sen tuloksena löydy, on katoamisesta ilmoitettava poliisille ja hyvinvointialueen perhehoitokeskukseen, sekä asiakkaan omatyöntekijälle. Perhehoitajan on tehtävä kriisi- ja väkivaltatilanteista ilmoitus kirjallisesti.

Perhehoidon asiakkaan kuolema

Mikäli pitkäaikaisessa perhehoidossa oleva asukas kuolee, toimeksiantosopimus päättyy ilman irtisanomista. Perhehoitaja ilmoittaa asiakkaan kuolemasta ensin poliisille. Poliisiyöpari tulee perhehoitajan kotiin ja he toteavat asiakkaan kuoleman. Samalla suljetaan pois mahdollinen rikosepäily. Tämän jälkeen vainaja siirretään lähimpään terveyskeskukseen, jossa lääkäri vahvistaa kuoleman.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa asiasta omaisille ja hyvinvointialueen perhehoitokeskukseen. Vainajan omaisiin otetaan yhteyttä ja keskustellaan heidän kanssaan. Hyvinvointialue järjestää perhehoitajalle tarvittavan tuen tai on perhehoitajan tukena asiakkaan kuoleman johdosta. Perhehoidossa voidaan järjestää muistotilaisuus mahdollisesti yhteistyössä seurakunnan kanssa. Pitkäaikaiselle perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio kuolemaa seuraavan 30 päivän ajalta, sekä korvataan aiheutuvat kustannukset maksamalla kulukorvaus kuolemaa seuraavan 14 päivän ajalta.

11 Perhehoidon valvonta

Hoidettavan sijoittaneen hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu perhehoitolain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka järjestetään sen hyvinvointialueen toimesta, johon henkilö on sijoitettu.

Perhehoitolain (263/2015) 15 §:n mukaan perhehoidon aikana tarvittavan tuen järjestämiseksi perhehoitajalle on nimettävä jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä. Vastuutyöntekijän ensisijainen ja tärkein tehtävä on vastata perhehoitajan tuesta. Perhehoitajalle on järjestettävä toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijää. Vastuutyöntekijänä toimii yleensä perhehoidon vastuuhenkilö, joka vastaa sijoitetun henkilön palvelukokonaisuudesta.

Sekä sijoittavan hyvinvointialueen että sijoituspaikan hyvinvointialue (sosiaalihuollon vastaava toimielin) voi tarkastaa perhehoitopaikan toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastaja on päästettävä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana.

Jos perhekoti tai siinä annettu hoito ja kasvatustodetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, toimielimen on pyrittävä ohjauksen avulla saamaan aikaan korjaus asiassa. Jollei korjausta ole asetetussa

määräajassa tapahtunut, toimielimen on tällöin huolehdittava, että hoidettavan hoito järjestetään hänen etunsa ja tarpeidensa mukaisella tavalla. Tarvittaessa hoidettavat siirretään heidän tarpeitaan vastaavaan muuhun hoitopaikkaan. Perhehoidon onnistumisen ja laadun kannalta vastuutyöntekijän yhteydenpito, toimiva yhteistyö sekä oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki ovat ratkaisevan tärkeitä. Yhteistyön ja tuen toimiessa myös perhehoidon arviointi ja valvonta voivat toteutua tarkoitetulla tavalla.

Hyvinvointialueella on omavalvontasuunnitelma perhehoitoon. Perhehoidon järjestäjä vastaa perhehoidon toteutumisen seurannasta ja valvoo sen laatua osana omavalvontaa.

Liite 1

Hoitopalkkiot, kulukorvaukset ja käynnistämiskorvaus

Palkkioluokittelu perustuu kunkin hoidossa olevan asiakkaan hoitoon käytettävään aikaan ja hoidon vaativuuteen. Palkkioluokittelua arviotaessa tulee ottaa huomioon myös perheen kokonaistilanne palkkioluokkaa määritettäessä. Asiakkaan toimintakykyä ja hoidon vaativuutta arvioidaan yksilöllisesti asiakkaan päivittäisen ohjauksen, valvonnan ja avun tarpeen mukaan (ADL¹ ja IADL²). Arvioinnista vastaa asiakkaan omatyöntekijä yhteistyössä eri asiantuntijoiden ja hyvinvointialueen perhehoitokeskuksen kanssa. Lisäksi huomioidaan, edellyttääkö perhehoito alkaessaan perhehoitajalta erityisiä valmiuksia, kokemusta, asiantuntemusta tai ammatillista koulutusta. Lakisääteiset indeksikorotukset huomioidaan vuosittain.

Vammaisten perhehoito

Perhehoito hoitajan kotona	Pitkäaikainen perhehoito €/kk/asiakas	Lyhytaikainen perhehoito €/vrk/asiakas	Osavuorokautinen perhehoito (2-10 h, yö12 h) €/vrk/asiakas
Palkkioluokka 1 Vammaisella henkilöllä ei ole vaativia perussairauksia, rajoitteita tai psyykkisiä/käytösongelmia. Hän on ohjausta ja tukea tarvitseva, suhteellisen omatoiminen (ADL 1–2).	1100	86,26	70,38
Palkkioluokka 2 Vammaisella henkilöllä tarvitsee ohjausta ja apua joissakin päivittäisissä toiminnoissa. Tarvitsee jonkin verran valvontaa. Lieviä käytös- ja/tai psyykkisiä ongelmia. Hänellä on hoitoa tarvitsevia vaativia sairauksia. Hän tarvitsee apua useissa päivittäisissä toiminnoissa. (ADL 3–4).	1400	110,08	78,70
Palkkioluokka 3 Vammaisella henkilöllä on vaikeita, hoitoa vaativia sairauksia, rajoitteita tai psyykkisiä ongelmia. Asiakkaalla on haastavaa käyttäytymistä ja hän vaatii jatkuvaa valvontaa. Hän tarvitsee lähes kaikessa päivittäisessä toiminnassa paljon apua. Hoitaminen vaatii erityisosaamista ja intensiivistä, päivittäistä kuntouttavaa työtä. Hän on vaikeasti liikunta- ja monivammainen. (ADL 5–6)	1700	127,11	87,38

¹ ADL-taidoilla (activities of daily living) tarkoitetaan päivittäisiä toimintoja ja taitoja. ADL-taitoja ovat perustaidot (pukeutuminen, syöminen, siisteys, aamulla ylösouseminen, toiminnan ohjaus), kotitaloustaidot (siivous, ruoanlaitto) ja sosiaaliset taidot (kaupassakäynti, harrastuksiin osallistuminen)

² IADL-taidot (instrumental activities of daily living) = välineellisten toiminnoista suoriutumisen taso (esim. puhelimen, rahan käyttö, kulkuvälineiden käyttö, jne.)

Hoidettavan kotona annettava perhehoito Maksuluokat määräytyvät kuten perhehoito hoitajan kodissa ks. taulukko	Lyhytaikainen perhehoito €/vrk/asiakas	Osavuorokautinen perhehoito (2-10 h, yö 12 h) €/vrk/asiakas
Palkkioluokka 1	86,26	70,38
Palkkioluokka 2	110,08	78,70
Palkkioluokka 3	127,11	87,38
Matkakorvaus € / kilometri (ei asiakaskohtainen)	0,35	0,35

Kulukorvaus	Pitkäaikainen perhehoito €/kk/asiakas	Lyhytaikainen perhehoito €/vrk/asiakas	Osavuorokautinen perhehoito €/vrk/asiakas
Peruskulukorvaus *	755,34	29,23	17,47
Käynnistämiskorvaus (suunnitelma ja kuitit) (ks. vammaisten ja ikäihmisten perhehoidon toimintaohje 4.2)	enintään 3365,30 €	enintään 3365,30 € <i>ei asiakas vaan paikkakohtainen</i>	enintään 3365,30 € <i>ei asiakas vaan paikkakohtainen</i>
Matkakorvaus € / kilometri **	0,35	0,35	0,35

* Lisäksi voidaan maksaa erityisliisää korvauksena erityisistä kuluista 1,80 €/vrk, ks. kohta 4.2

** Matkojen korvattavuus vammaisten ja ikäihmisten perhehoidon toimintaohjeen liitteen 2 mukaan.

Ikäihmisten perhehoito

Perhehoito hoitajan kotona	Pitkäaikainen perhehoito €/kk/asiakas	Lyhytaikainen perhehoito €/vrk/asiakas	Osavuorokautinen perhehoito (2-10 h, yö 12 h) €/vrk/asiakas
Palkkioluokka 1 Ikäihminen tarvitsee paljon tukea, apua ja hoitoa johtuen ikääntymisestä tai sairaudesta johtuvasta toimintakyvyn alenemisesta.	1400	110,08	78,70
Palkkioluokka 2 Hoitopalkkio määräytyy hoidon vaativuuden perusteella. Perusteita esim. omaishoidon tuen 2. hoitoisuusluokka, CPS >3, ADL-H_6 >4	1700	127,11	87,38

Hoidettavan kotona annettava perhehoito Maksuluokat määräytyvät kuten perhehoito hoitajan kodissa ks. taulukko	Lyhytaikainen perhehoito €/vrk/asiakas	Osavuorokautinen perhehoito (2-10 h, yö 12 h) €/vrk/asiakas
Palkkioluokka 1	110,08	78,70
Palkkioluokka 2	127,11	87,38
Matkakorvaus € / kilometri (ei asiakaskohtainen)	0,35	0,35

Kulukorvaus	Pitkäaikainen perhehoito €/kk/asiakas	Lyhytaikainen perhehoito €/vrk/asiakas	Osavuorokautinen perhehoito €/vrk/asiakas
Peruskulukorvaus *	755,34	29,23	17,47
Käynnistämiskorvaus (suunnitelma ja kuitit) (ks. vammaisten ja ikäihmisten perhehoidon toimintaohje 4.2)	enintään 3365,30 €	enintään 3365,30 € <i>ei asiakas vaan paikkakohtainen</i>	enintään 3365,30 € <i>ei asiakas vaan paikkakohtainen</i>
Matkakorvaus € / kilometri **	0,35	0,35	0,35

* Lisäksi voidaan maksaa erityisissä korvauksena erityisistä kuluista 1,80 €/vrk, ks. kohta 4.2

** Matkojen korvattavuus vammaisten ja ikäihmisten perhehoidon toimintaohjeen liitteen 2 mukaan.

Huomioitavaa;

Perhehoidon asiakas on perhehoidon aikana oikeutettu kaikkiin niihin palveluihin, joita hän saisi omaan kotiinsa.

Näitä ovat mm.

Hoitotarvikkeet:

Perhehoidon asiakas on oikeutettu saamaan hoitotarvikejakelun tarvikkeita Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen hoitotarvikejakelun ohjeen mukaan. Mikäli asiakas on uusi asiakas eikä ole aikaisemmin saanut tarvikkeita, tehdään tarvittaessa lähete hoitotarvikejakeluun.

Lääkehoito:

Hoito- ja palvelusuunnitelman yhteydessä sovitaan hoidettavan lääkehoidon toteuttamisesta.

Ravitsemus ja liikunta:

Perhehoidossa olevalle tarjotaan päivittäinen ruokailu valtakunnallisen ikäihmisten ravintosuosituksen mukaisella ateriaritmillä, jolloin riittävä nesteiden ja ravinnon saanti toteutuu. Erityisruokavalio järjestetään niitä tarvitsevalle asiakkaalle (voi oikeuttaa erityisliisään kulukorvauksessa). Lounasateria kattaa 1/3 päivittäisestä energiansaannista eikä yöpaasto jää yli 11 tunnin mittaiseksi.

Kuljetuspalvelut:

Sosiaalihuoltolain mukaista liikkumisen tukea voidaan myöntää perhehoidossa olevalle (Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen päätös 14.12.2022 § 123).

Liite 2

Vammaisten ja ikäihmisten perhehoidon matkakorvaukset

Perhehoidon matkakorvaukset

- Perhehoitajalle aiheutuneet matkakulut oman auton käytöstä korvaa 0,35 euroa/km;
- Asukkaan lyhytaikaishoitoon vienti ja haku pitkäaikaisessa perhehoidossa.
- Asukkaan lyhytaikaishoitoon vienti ja haku lyhytaikaisessa ja osavuorokautisessa perhehoidossa erityisissä poikkeustilanteissa erikseen sovittaessa. Kilometrien korvattavuus kirjataan toimeksiantosopimukseen. Perhehoitaja ja hoidettava tekevät itse oman sopimuksensa kuljetuksen vastuun osalta.
- Sovituista perhehoitajien koulutuspäiville osallistumisesta aiheutuneet matkakulut.
- Eriksen sovittavat matkat esimerkiksi kuntoutuspalaveriin, asiakaspalaveriin, tms. osallistuminen.
- Koulukuljetukset sovitaan yhdessä opetustoimen kanssa ja jos asiakas ei pysty kulkemaan koulukuljetuksissa, tästä tulee olla lääkärintodistus. Ensisijaisesti koulukuljetus vastaa matkoista.

Yli 3 kk vanhoja matkoja ei korvata.

Perhehoidettavan tuloista voidaan korvata

(perhehoitaja voi sopia asiakkaan taloudellisia asioita hoitavan henkilön kanssa);

- Sairauden, hammashoidon ja kuntoutuksen vuoksi tehtävien matkojen omavastuuosuudet sekä matkat, joita Kela ei korvaa (esimerkiksi apuvälineiden korjauksesta aiheutuneet matkat, proteettisista toimenpiteistä irtoproteesien ja niiden korjauksista, hammaskruunujen tai -siltojen korjauksista aiheutuneet matkat).
- Virkistysmatkat

Perhehoitajan kulukorvaus kattaa seuraavat matkat

- Tavanomaiset vaatteiden hankintamatkat tai vastaavat asiointi- ja ostosmatkat
- Kampaajalla/parturissa käynnit
- Apteekissa käynnit
- Tavanomaiset asukkaan henkilökohtaisista tarpeista aiheutuvat matkat (esimerkiksi vierailukäynti lähialueella tai kirjastossa käynti, päivähoito- ja koulumatkat).

Kela (kansaneläkelaitos) korvaa;

- Sairauden ja kuntoutuksen vuoksi tehtävät matkat omavastuuosuuden ylittävältä osuudelta:
 - o Matkat lääkäriin, hammaslääkäriin, lääkärin määräämään tutkimukseen tai hoitoon terveyskeskukseen, sairaalaan tai yksityiselle lääkäriasemalle
 - o Kelan järjestämästä kuntoutuksesta aiheutuneet matkakulu
 - o Apuvälineiden sovituksista aiheutuneet matkakulut
- Jos/kun Kelan hyväksymien matkakulujen omavastuuosuudet ylittävät Kelan vuosittaisen ns. matkakaton, ei loppuvuoden matkoista tarvitse maksaa omavastuuta.

Kelan korvaamaan taksin käyttöön on oltava todistus matkakorvausta varten, SV67.

Kelasta matkakorvausta on haettava 6 kk:n kuluessa maksun suorittamisesta. Lisätietoa Kelalta, www.kela.fi.

Vammaispalvelu voi myöntää erillisen hakemuksen perusteella;

Asiakas voi hakea vammaisten liikkumisen tuen palvelua käyttäen taksia asiointi- ja virkistysmatkoihin silloin, kun henkilö ei sairauden tai vamman takia kykene käyttämään julkista joukkoliikennettä.

Matkojen omavastuuosuus laskutetaan asiakkaalta hyvinvointialueen toimesta.

Kehitysvammahuollon matkat

Matkat työ- ja päivätoimintakeskukseen järjestetään ao. yksiköstä. Matkat ovat asiakkaalle maksuttomia.

LIITE 3

Perhehoidon määritelmät

Perhehoito on sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä kunnan on huolehdittava sosiaalihuoltolain 14 §:n mukaan. Perhehoidon tavoite ja toteutustavat on määritelty perhehoitolaissa. Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.

Perhehoitaja on henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa ja on suorittanut hyväksytysti tehtävän edellyttämän ennakkovalmennuksen.

Perhekoti on yksityiskoti, jossa annetaan perhehoitoa. Se on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan, rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Sopivuutta arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota perhekodin ihmissuhteisiin ja perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata hoidettavan tarpeisiin sekä siihen, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan henkilön.

Perhehoidon asiakasmaksu on hyvinvointialueen muihin palveluihin verrattavissa oleva osavuorokautisen (esim. päivätoiminta), lyhytaikaisen tai pitkäaikaisen hoidon maksu. Pitkäaikaisesta perhehoidosta voidaan periä asiakasmaksu samalla tavoin kuin pitkäaikaisesta laitoshoidosta. Tällöin asiakkaalta ei voi periä muita palvelumaksuja.

Perhehoidon toimintaohje on hallinnollinen ohje siitä, miten Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella toteutetaan vammaisten ja ikäihmisten toimeksiantosopimussuhteista perhehoitoa. Toimintaohjeen tavoitteena on turvata hyvinvointialueelle yhtenäinen perhehoidon toteuttamistapa, lisätä ja kehittää perhehoitoa sekä määritellä yhtenäiset perhehoitopalkkiot ja perhehoitajan tukimuodot. Hyvinvointialueet hyväksyvät toimintaohjeen hyvinvointialueen hallintosäännön mukaisessa toimielimessä.

Toimeksiantosopimus on perhehoitajan ja sijoittavan hyvinvointialueen välinen sopimus, jossa tulee sopia perhehoidon palkkiosta, kulukorvauksesta, käynnistämiskorvauksesta, hoidettavan käyttövaroista, hoidon kestosta, perhehoitajan vapaasta, hyvinvointi- ja terveystarkastuksesta, ennakkovalmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta, irtisanomisesta sekä hyvinvointialueen ja perhehoitajan välisestä yhteistyöstä.

Sijoittava hyvinvointialue on perhehoitoon tulevan henkilön senhetkinen hyvinvointialue. Sijoittavan hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu lain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet.

Perhekodin sijaintialue **on se hyvinvointialue, jonka alueella perhekoti sijaitsee. Sijaintialueen tehtävänä on järjestää ne tukitoimet ja palvelut, joita perhehoitoon sijoitettu henkilö tarvitsee**